

Reactienota Concept Visie Duurzaam Waalwijk 2030

1. Inleiding

De concept visie Duurzaam Waalwijk 2030 is op 12 september 2019 door de raad vrijgegeven voor inspraak en communicatie met als doel om de visie in januari 2020 in de raad vast te stellen. Naar aanleiding van de bespreking van de visie in de raad is een aantal toezeggingen (paragraaf 3) aan de raad gedaan door de portefeuillehouder en is per mail een brief van de ZLTO (reactie 1) ontvangen.

Er zijn na vrijgave door de raad activiteiten georganiseerd om het gesprek met de samenleving te kunnen hebben. Zo is er een duurzaamheidsprijsvraag georganiseerd waaraan inwoners en ondernemers van de gemeente Waalwijk konden meedoen. De ontvangen ideeën voor de duurzaamheidsprijsvraag hebben we als reactie, idee, suggestie meegenomen in de reactienota (reacties 2 t/m 35).

Ook zijn er bijeenkomsten georganiseerd op 28 en 29 oktober en 5 november. De bijeenkomst op 28 oktober is geannuleerd vanwege te weinig aanmeldingen. Tijdens de bijeenkomsten is in kleine groepjes gesproken wat "ik, jij en wij" "nu, straks en later" kunnen doen in en rond onze woning en onze leefomgeving. Er is gesproken over grootschalig energieopwek met behulp van een ruimtelijke simulatie. Er is gevraagd te reageren op de concept-visie Duurzaam Waalwijk. Dit leverde input op voor aanpassing van de visie, het uitvoeringsprogramma en de kadernota grootschalige opwek (reacties 36 t/m 68).

Daarnaast is de visie op de gemeentelijke website www.waalwijk.nl/duurzaam gepresenteerd en is gevraagd om op de visie te reageren tot 15 november 2019. Op de gemeentepagina en op de gemeentelijke sociale media is meermaals uitvraag gedaan om ideeën in te dienen, mee te denken en te reageren op de concept-visie. Ook hierop zijn diverse reactie ontvangen (reacties 69 t/m 77).

In totaal is er door circa 50 inwoners, ondernemers en/of organisaties op verschillende manieren gereageerd. In verband met de privacywetgeving is in de tabel gewerkt met nummers indien de reactie van een individuele inwoner afkomstig is. De namen behorende bij de nummers worden in een niet openbaar te maken stuk aan de raad verstrekt. In deze nota zijn alle reacties, suggesties en aanvullingen behandeld en wordt er aangegeven in hoeverre deze aanleiding geven tot wijzigingen van de concept-visie, het uitvoeringsprogramma of de kadernota grootschalige opwek.

2. Te volgen procedure

Na het besluit van de gemeenteraad over de definitieve visie Duurzaam Waalwijk 2030, inclusief deze Nota met reacties en het bijbehorende uitvoeringsprogramma zullen de betreffende portefeuillehouder(s) en de programmamanager Duurzaamheid u regelmatig op de hoogte houden van de voortgang van de uitvoering van het programma.

3. Toezeggingen aan en moties van de raad

In de navolgende tabel worden de toezeggingen van de portefeuillehouder en de moties van de raad samengevat en beantwoord. Daarnaast wordt per toezegging en/of motie vermeld of deze aanleiding geeft tot het aanbrengen van wijzigingen in de conceptvisie.

	Samenvatting reactie	Beantwoording	Aanpassing
62323 motie	In deze motie draagt de raad het college op om geen toestemming te verlenen voor de aanleg van zonneweiden op agrarische grond totdat de raad hiervoor kaders heeft vastgesteld	Het college heeft tot op heden geen toestemming verleend voor de aanleg van zonneweiden op agrarische grond. In de kadernota Grootschalige Opwek worden zoekgebieden voor situering van zonneweides aangegeven. De concept-kadernota wordt u	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie

	Samenvatting reactie	Beantwoording	Aanpassing
		aangeboden in de raadszending voor de A-raad in januari 2020	
62328 toezegging	Streeft er naar voor 1 januari 2020 duidelijkheid te geven over locaties voor de windmolens en deze ter besluitvorming voorleggen aan de raad.	In de kadernota Grootschalige opwek worden zoekgebieden voor situering van windmolens aangegeven. De concept-kadernota wordt u aangeboden in de raadszending voor de A-raad in januari 2020	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie
62333 toezegging	Motie vreemd aan de orde over niet betrekken zonnepanelen in heffing OZB, Neemt intentie motie mee in visie duurzaamheid	De VNG en de Waarderingskamer geven aan dat de gemeenten geen beleidsvrijheid hebben om de invloed van de zonnepanelen op de marktwaarde wel of niet te betrekken in de vast te stellen WOZ-waarde. Daarnaast is (ook na eigen intern onderzoek met GEO-data) niet duidelijk hoeveel zonnepanelen er precies waar liggen en wat de leeftijd, de kwaliteit en het rendement is. Factoren die allemaal een rol (moeten) spelen bij het vaststellen van een WOZ waarde en daarmee van belang voor de uiteindelijke OZB heffing.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie
62647 terugkoppeling ingekomen stuk raad:	Brief gemeente Hoekse Waard (bijlage 2) betreffende motie Onderzoek laagfrequent geluid windturbines, Behandelwijze: motie overdragen aan college en betrekken bij visie duurzaamheid	Laagfrequent geluid is geen juridisch/wettelijk kader. In de kadernota Grootschalige opwek worden de wettelijke en ruimtelijke kaders aangegeven. Een van die kaders is de afstand tussen een turbine en woningen waarin impliciet rekening gehouden wordt met meerdere nadelige effecten van windturbines	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie. In de kadernota Grootschalige opwek zullen de wettelijke en ruimtelijke kaders aangegeven worden.
62643 Toezegging	Kadernota 2020, voorjaarsbericht 2019 en kwartaalwijziging begroting 2019: Neemt intentie motie "Middelgrote en kleine windturbines" mee in visie op duurzaamheid. Deze motie luidt: 1. De mogelijkheid tot plaatsen van solitaire middelgrote en kleine windturbines op daartoe geschikte locaties in gemeente Waalwijk te onderzoeken; 2. Te onderzoeken hoe beleidsmatig een zo snel en verantwoord mogelijke procedure uitgewerkt kan worden voor het verwerken van aanvragen voor het plaatsen van solitaire middelgrote en kleine windturbines op eigen terrein en dit af te stemmen met de provincie;	Windturbines tot maximaal 25 meter hoog bij een bedrijf op het terrein of erf verzorgen de stroom voor het bedrijf zelf en zijn niet primair bedoeld als elektriciteit voorziening voor het netwerk. Deze categorie valt buiten de scope van de kadernota en worden in principe getoetst als bouwwerk, geen gebouw zijnde. Via de reguliere procedures kan hiervoor vergunning gevraagd worden.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.

	Samenvatting reactie	Beantwoording	Aanpassing
	3. De resultaten van dit onderzoek terug te koppelen naar de raad met als uitgangspunt dit tijdig te doen zo dat eventuele beleidsvoorstellen door de raad goedgekeurd kunnen worden voordat de subsidieregeling van start gaat en geïnteresseerden optimaal kunnen profiteren van de subsidiemogelijkheden die SDE++ biedt.		
63166 Toezegging:	n.a.v. bespreking conceptvisie op 12/9: Neemt gelijkstroom (verzoek LokaalBelang) in visie mee.	Gelijkstroom wordt niet grootschalig toegepast maar kan een oplossing bieden in slimme energienetwerken en een alternatief vormen voor de huidige volle wisselstroomnetwerken. Waalwijk heeft zich aangemeld voor een groot onderzoek naar de toepassing van gelijkstroom, maar ook waterstof en andere innovatieve technieken om opgewekte energie op een slimme manier bij de gebruiker te krijgen.	In de visie is op blz 18 nadere duiding gegeven worden op het belang van innovatieve technieken (waaronder gelijkstroom) in de opgave op de opgewekte energie op een slimme manier bij de afnemer te krijgen of deze tijdelijk op te slaan. In het uitvoeringsprogramma is het Interreg-project Smart Energy Linking (SEL) opgenomen. Bij dit project gaat het erom te onderzoeken hoe op slimme wijze opgewekte duurzame energie bij de gebruiker gebracht kan worden, al dan niet gebruik makend van het onder druk staande hoog- en middenspanningsnetwerk. Op moment van schrijven loopt de subsidieaanvraag bij INTERREG.
63166 Toezegging	n.a.v. bespreking conceptvisie op 12/9: Zegt toe met relevante partijen in gesprek te gaan over de landbouw.	De ZLTO heeft op 12 september 2019 een reactie op de visie gemaild. De beantwoording van deze brief staat in de paragraaf "reacties". Inmiddels is het (lokale) gesprek met de ZLTO opgestart hetgeen ertoe heeft geleid dat er een aantal afspraken is gemaakt: <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de gemeentelijke organisatie zijn de accountmanagers voor ondernemend Waalwijk ook beschikbaar als eerste contactpersoon voor agrariërs. • Bij de totstandkoming van de REKS wordt met de ZLTO gesproken. • Ten behoeve van de Visie Duurzaam Waalwijk 2030 bijeenkomsten georganiseerd. De ZLTO-Langstraat is hiervoor ook uitgenodigd 	De conceptvisie is aangevuld met een passages over de landbouw op blz 13, 19 en 26. Deze aanvulling is afgestemd met de ZLTO. De concept-kadernota grootschalige opwek zal na behandeling in de raad besproken worden met de ZLTO.

	Samenvatting reactie	Beantwoording	Aanpassing
		<ul style="list-style-type: none"> Tekstvoorstellen voor passages in de visie Duurzaam Waalwijk zodat in de vast te stellen de agrarische sector ook een plek krijgt, zullen worden kortgesloten met de ZLTO. 	
63166 Toezegging	n.a.v. bespreking conceptvisie op 12/9: In de duurzaamheidsagenda wordt per project of activiteit aangegeven of voorstellen ter besluitvorming of ter informatie worden voorgelegd aan de raad.	Deze toezegging kan worden nagekomen	Per project is in het uitvoeringsprogramma voorgesteld welke rol de raad heeft.
	Toezegging e-loket op verzoek van de VVD	Inmiddels is een eerste versie van de bedoelde subsidiewijzer gereed en te raadplegen op www.waalwijk.nl/duurzaam	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie

4. Reacties

In de navolgende tabel worden de reacties samengevat en beantwoord. Daarnaast wordt per reactie vermeld of deze aanleiding geeft tot het aanbrengen van wijzigingen in de concept-visie.

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
1. 1	<p>ZLTO</p> <p>Op 12 september hebben wij een mail (bijlage 1) ontvangen van de voorzitter van ZLTO De Langstraat</p> <ol style="list-style-type: none"> Op de daken van stallen en schuren zijn vele vierkante meters beschikbaar voor zonnepanelen. Graag willen wij ook samen met Gemeente Waalwijk bekijken waar eventuele zonneweides zich in de toekomst nog kunnen ontwikkelen zonder dat het goede en kostbare landbouwgrond kost; Restwarmte benutten in combinatie glastuinbouw met industrie en woningen; Er is veel grond beschikbaar voor de productie van a)biomassa en het b)plaatsen van windmolens; Het biogas dat vrijkomt bij mestverwerking is geschikt voor het opwekken van energie; 	<ol style="list-style-type: none"> Wij staan op het standpunt dat de opwek van zonne-energie zo beperkt mogelijk ten koste mag gaan van landbouwgrond. Wij gaan graag met de ZLTO in overleg om te verkennen welke agrarische daken en (in tweede instantie gronden) geschikt zijn voor opwek van energie. Restwarmte van industrie en landbouw is een belangrijk in de warmtetransitie. In de op te stellen transitievisie warmte zal dit een plek krijgen. Deze visie wordt in 2021 aan de raad aangeboden. a) Alleen kleinschalige biomassa waarvan de kringloop gegarandeerd/gecertificeerd "rond" is kan op onze steun rekenen. Daar waar productie van biomassa duurzame voedselproductie verdringt zullen wij terughoudendheid betrachten. b) M.b.t. de situering van windmolens worden in de 	<ol style="list-style-type: none"> In het uitvoeringsprogramma wordt de ZLTO als stakeholder opgenomen bij het project "Kadernota Grootschalige opwek". In het uitvoeringsprogramma wordt de landbouw als mogelijke leverancier van warmte opgenomen in het project "transitievisie warmte". a) De concept-visie is op blz 19 aangevuld met een paragraaf over de visie van de gemeente m.b.t. biomassa. b) In het uitvoeringsprogramma wordt de ZLTO als stakeholder opgenomen bij het project "Kadernota Grootschalige opwek". Dit leidt niet tot aanpassing van de concept-visie.

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
		<p>kadernota grootschalige opwek zoekgebieden aangegeven.</p> <p>4. Wij staan open voor het beoordelen van initiatieven hierin. Uiteraard worden initiatieven ook getoetst aan de provinciaal beleid en de PAS-ontwikkelruimte.</p>	
	Duurzaamheidsprijsvraag		
2.	Maak van het tegelplein bij de Leest een grasveld of een boomgaard of een moestuin in plaats van deze tegelwoestijn.	Dit initiatief heeft de tweede prijs ontvangen bij de duurzaamheidsprijsvraag. Het idee sluit aan bij de ambities van de visie en maakt de vergroening van de omgeving heel direct zichtbaar. Met de indiener is afgesproken dat we het als een project gaan inplannen bij de uitvoering van de groene agenda en dat indiener bij de uitwerking betrokken wordt.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie. De uitvoering van de groene agenda is reeds opgenomen in het uitvoeringsprogramma.
3.	<p>Repair Café Waalwijk.</p> <p>Het idee om, met ondersteuning (startpakket) van de landelijke Stichting, een Repair Café in Waalwijk te beginnen is medio 2013 ontstaan in toenmalige activiteitenwerkgroep BaLaDe. De eerste reparatiebijeenkomst werd gehouden op 12 november 2013. En sindsdien is er maandelijks (10 x per jaar) in BaLaDe een bijeenkomst van het Repair Café Waalwijk. Tot op vandaag zijn er 59 reparatiebijeenkomsten geweest, waarin ruim 1400 gebruiks-artikelen ter reparatie aangeboden.</p> <p>De vrijwillige reparateurs zijn erin geslaagd om ongeveer 65% van de aangeboden artikelen weer een tweede leven te geven. Het Repair Café Waalwijk loopt hiermee in de pas met het gemiddelde van geslaagde reparaties van de 430 Repair Cafés* in Nederland. (* Voor meer interessante gegevens over besparingen op afval, CO₂ uitstoot, etc. zie bijgevoegd jaarverslag 2018)De afgelopen zes jaren is de groep van technisch handige vrijwilligers, die zich inzetten zich tijdens de maandelijks reparatie-bijeenkomsten in BaLaDe, uitgebouwd naar 15 personen. Daarnaast zetten zich 3 personen zich in als vrijwillige gastheer/vrouw. Dit om bezoekers met te repareren spullen te ontvangen, in te schrijven en bij de reparatieplanning. Met deze aanmelding/nominatie voor de Duurzaamheidsprijs 2019 wil ik alle bovengenoemde vrijwilligers in het zonnetje zetten en waarderen voor hun inzet. Het zijn zij die handen en voeten geven aan Repair Café Waalwijk en daarmee ook het nadenken over duurzaamheid binnen de gemeente Waalwijk uitdragen.</p>	Het repaircafé is een bestaand initiatief in de kern Waalwijk. Het initiatief heeft de derde prijs ontvangen bij de duurzaamheidsprijsvraag. De jury heeft daarmee de vele vrijwilligers in het zonnetje willen zetten. De ambitie is ontstaan om ook in de andere kernen animo voor een dergelijk initiatief te verkennen. De gemeente wil daar graag in faciliteren.	Opgenomen in het uitvoeringsprogramma

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
4.	<p>WAALWIJK: DE EETBARE GROENE STAD Maak in elke wijk van Waalwijk een eigen voedselbos.</p> <p>Vernieuwende elementen zijn: Creëer overal in de stad eetbare groene perken. Ook in voortuinen van inwoners. Omgeef dit met beschermende, grotere bomen en eetbare struiken. Zodat het voedselbos Parken worden.</p> <p>Omschrijving van het (uitgevoerde) idee op maximaal 1 A4: waarom heb je dit bedacht, leg jouw idee uit, waarom is het een duurzaam idee en op welk thema heeft het idee betrekking? Als inwoner van de gemeente Waalwijk wil ik graag meedenken in het verduurzaamheidsplan van de Gemeente om Waalwijk tot de groenste gemeente van Nederland te maken. Dit initiatief onderschrijf ik ten zeerste en ik vind het een prachtig gesteld doel om na te streven! Aangezien Waalwijk mijn geboortestad is, vind ik het belangrijk dat de leefbaarheid m.b.t. tot onze natuurlijke leefomgeving wordt beschermd, ook in de nabije toekomst. Om als gemeente Waalwijk klimaatneutraal te worden is het belangrijk dat er geïnvesteerd gaat worden in onze groenvoorziening, met name in het zorg dragen voor onze bomen. Meer bomen planten en bestaande bomen behouden. Zeker de volwassen bomen filteren het fijnstof en slaan veel CO2 op.</p> <p>En aangezien de luchtkwaliteit in Waalwijk als slecht te boek staat, is dit eenvoudig op te lossen met bomen en eetbare struiken. Veel bomen en groen zorgen voor betere gezondheid van de inwoners. Maak een sfeer in Waalwijk alsof men in het buitengebied kan leven; ik woon in het bos! En daarbij gericht op zelfvoorzienendheid. Genoeg voedsel voor mens en dier in de eigen leefomgeving! Zodat we als Waalwijk bedacht zijn op de toekomst. Klimaatbedreiging kan oa zorgen voor voedselschaarste. Daar spelen we dan op in. We zien ook dat de insecten, bijen, vogels, wilde dieren om ons heen, het steeds moeilijker krijgen door oa voedselschaarste (klimaatverandering, teveel hoogfrequente straling, vervuiling, pesticiden etc). Zij staan aan het begin van onze voedselketen. Dus van groot belang om deze ondersteuning te bieden en meer voedselplekken, meer ruimte te geven aan de benodigde bomen, planten en bloemen hiervoor.</p> <p>Thema's: schonere lucht, stukje zelfvoorzienende gemeente qua voedsel, educatie voor de kinderen zodat ze zien en proeven waar hun eten vandaan komt.</p> <p>Klimaatbestendiger: tegen stad's hittestress, betere regen wateropvang door groen/bomen. Vasthouden van CO2 in bomen en gezondere bodems.</p> <p>Gemeenschapszin: Educatie van gezonde voeding en ontwikkelen van</p>	<p>Dit initiatief heeft de eerste prijs ontvangen bij de duurzaamheidsprijsvraag. Het idee sluit aan bij de ambities van de visie en maakt de vergroening van de omgeving heel direct zichtbaar. In de groene agenda was al sprake van realisatie van voedselbossen. De belangrijke en prijswinnende meerwaarde van dit idee is dat de samenleving mee-ontwerpt en realiseert en het beheer op zich neemt. Zo ontstaan rondom deze plekken community's Met de indiener is afgesproken dat indiener bij de uitwerking betrokken wordt</p>	<p>Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie. De uitvoering van de groene agenda is reeds opgenomen in het uitvoeringsprogramma.</p>

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	<p>kleinere communities (samenwerking) kernen rondom een voedselbos of voedselpark. Meer gezamenlijke bewustwording en verantwoording ontwikkelen voor onze leefomgeving onder inwoners van Waalwijk. Dit idee is bedacht samen met Vermeer Duurzame Diensten uit Helvoirt. Geef ook aan hoe je het idee wilt oppakken/hebt opgepakt en wat daarvoor nodig is.</p> <p>Creëer overal in de stad eetbare groene perken. Ook in voortuinen van inwoners. Combineer het met acties als Steenbreek, maar voorzie dan in eetbare planten, struiken en bomen. Maak plukroutes door de stad, groene eetbare linten voor iedereen. Omgeef dit met beschermende, grotere bomen. Zodat het voedselbos parken worden. Praktische verenigen met een uitstraling van een klein bos/park. Zodat het tevens een rustgevende plek wordt tegen stress om letterlijk en figuurlijk op adem te komen. Zuurstofrijke plekken. (Ik ben ondertussen longpatient door fijnstof en ondervind aan den lijve hoe belangrijk zuurstof van bomen is.)</p> <p>Belangrijk: voor 1 inwoner van Waalwijk zijn minimaal 7 bomen in de nabije woonomgeving nodig als zuurstof voorzieners.</p> <p>Wat is de rol van de gemeente</p> <p>De gemeente voert het plan uit. Geeft financieel draagvlak. Denkt mee na waar plukroutes en eetbare buurten kunnen komen: makelt en schakelt positief mee met buurtbewoners en scholen. Stelt grond beschikbaar. Heeft ook de regie en grove onderhoudstaken. De gemeente heeft een medewerker groenvoorziening die gezamenlijk met een aantal vrijwilligers zorg draagt voor de voedselbossen. Elke wijk heeft een kern team: onder leiding van een professional. Een bioloog, iemand met kennis en ervaring op het gebied van natuurbehoud en biologische voedselteelt. Gemeente enthousiasmeert en laat Waakwijkers kennis opdoen van lopende voedselbos projecten in andere dorpen of steden in Nederland. Kernteam Waalwijk Centrum, team Bloemenoord, team Besoyen, team Baardwijk, team Zanddonk etc. De bomen om het voedselbos heen, worden verzorgd door een bomen specialist. Bv Toine Stolkwielder? Of zijn stichting Wereldboom?</p>		
5.	<p>Ons idee bevat: duurzaamheid, dierenwelzijn, groen, milieuvriendelijk, biodiversiteit en educatie. Bij de kinderboerderij zijn momenteel 2 schuilstallen aan vervanging toe. Beide stallen zijn in een dermate staat van verval dat vervanging een must is. Ons idee is om beide stallen af te breken en 1 nieuwe duurzame, diervriendelijke schuilstal te maken voor de dieren. Deze stal wordt dan op het kruispunt van vier weides geplaatst. De stal zal een omtrek hebben van ruim 50m2 (7x7). De hoogte wordt ca. 2.30 meter met een zwak hellend dak. De nieuwe stal zal vier compartimenten bevatten, waar de dieren voldoende ruimte hebben om aan de behoeftes te voldoen volgens het besluit houders voor dieren (2014): de behoefte tot foerageren en eten; de behoefte aan veiligheid en</p>	<p>De jury heeft dit idee genomineerd voor de duurzaamheidsprijs. Het idee bevat vele aspecten die de ambities uit de visie ondersteunen. Kinderen kunnen op locatiedirect zien wat gedaan kan worden op het thema. De gemeente treedt in overleg met de kinderboerderij om te bespreken op welke wijze zij kan faciliteren. Er is niet op voorhand een subsidie beschikbaar.</p>	<p>Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.</p>

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	<p>schuilen; de behoefte tot voortplanting en voortbrengen van jongen; de (bio)sociale behoefte van het dier. De stal zal worden opgetrokken uit duurzaam materiaal als hout met het keurmerk FSC en PEFC. Deze keurmerken werken aan hetzelfde doel: bossen duurzaam beheren en exploiteren en daarmee in stand houden en behoeden voor vernietiging. Beide keurmerken hebben 3 pijlers waarop dit beleid is gebouwd te weten: sociaal, economie en milieu. De fundering en bodem van de stal willen we laten storten met beton. Betonvloeren hebben als voordeel dat ze goed te reinigen zijn, praktisch geen onderhoud hebben en er geen urine van de dieren in de bodem terecht komt. In het dagelijks gebruik strooien we houtsnippers op de betonnen ondergrond. Houtsnippers bevatten bacteriën die dit materiaal composteren en de stikstof in de urine binden. Daardoor krijg je minder ammoniakvorming.</p> <p>Na verloop van tijd zijn de dikke houtsnippers helemaal verkorreld en is een meststof ontstaan die de grond dan verrijkt met veel organische stof. Hiermee kunnen we onze weides bemesten. Het dak van de schuilstal zal een sedumdak worden. Dit dak heeft diverse voordelen: In de winter houdt de sedumlaag de warmte vast, en in de zomer creëert het een koelend effect wat een positieve invloed heeft op het dierenwelzijn van de boerderijdieren. De beplanting zorgt voor een bescherming tegen zonlicht en regen en tegen extreme temperatuurverschillen. Bovendien zorgt het sedumdak voor meer biodiversiteit: afhankelijk van het soort planten, kan een sedumdak insecten, slakken en vogels aantrekken. Ook vlinders en bijen vinden hun weg naar de kleurrijke plantjes. Door midden in de wijk een schuilstal te “bekleden” met sedum zal dit (hopelijk) een positieve impuls geven aan de omwonenden om ons voorbeeld te gaan volgen. We willen op de vier hoeken van de schuilstal regentonnen plaatsen die het hemelwater gaan opvangen. Dit opgevangen water willen we dan gebruiken om de “vijvers” van de eendjes te vullen (waardoor we geen kraanwater hoeven te gebruiken). Hoewel regenwater ideaal is om te gebruiken als drinkwater voor de dieren (natuurlijke bron, zacht, schoon en gratis) moet het toch op enigerlei wijze worden gezuiverd. Wat erg duur is. Bovendien heeft het sedumdak ook vocht nodig om te blijven groeien. Bovenstaand willen we in 2020 realiseren met behulp van vrienden van de kinderboerderij en ondernemers die duurzaam en milieu/diervriendelijk meedenken en werken. Wat we nodig hebben zijn voornamelijk handjes en materialen. Uiteraard zou een substantiële eenmalige subsidie uitermate welkom zijn vanuit de Gemeente Waalwijk. Een duurzaamheidsprijs zou heel mooi zijn voor ons initiatief wat zoveel omvattend is en bovendien bijzonder educatief is naar de Waalwijkse bevolking (lees: kinderen).</p>		

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
6.	<p>Buurkracht: Samen werken we aan een Groener Waspik. Wat hopen we op deze manier te bereiken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de betrokkenheid van de inwoners te vergroten, • dat het de verantwoordelijkheid van ieder is, • we zelf veel kunnen doen aan het behouden van onze wereldbol en • niet onbelangrijk dat het vaak ook nog een financieel voordeel oplevert. <p>Dat de betrokkenheid is vergroot, blijkt wel aan het aantal vragen die aan de groep gesteld worden. Wanneer we ergens zijn, dat kan de tennisbaan maar ook een verjaardag of de fitnesszaal zijn, waar al snel het gespreksonderwerp komt op energiebesparing.</p> <p>Ook worden we regelmatig gebeld met de vraag voor informatie over zonnepanelen, isolatie en dubbel glas. Ook zien we in Waspik regelmatig de zonnepanelen- en de isolatiebedrijven rijden. Met andere woorden we steken elkaar aan. Al met al geeft dit een boost om door te gaan om mensen aan het denken te zetten over energiebesparing en duurzame opwekking. We doen dit door het organiseren van informatieavonden voor de bewoners van Waspik, waarbij er gewezen wordt op duurzaamheid. Op deze avonden worden er gastsprekers uitgenodigd die ervaringen uit de praktijk delen en er wordt de mogelijkheid geboden tot gezamenlijke inkoop van zonnepanelen en isolatie van woningen.</p> <p>Ook is er een avond georganiseerd over zonnepanelen en warmtepompen in Den Bolder. Hier was een 100-tal inwoners vanuit Waspik aanwezig. In het najaar van 2019 willen we als buurkracht Waspik een bijeenkomst organiseren waar we ons richten op warmteverlies, isolatie (denk ook aan dubbel glas) en hoe krijg ik mijn woning naar een hogere energielabel. Vooraf willen we de inwoners de mogelijkheid bieden om hun woning met een warmtecamera te controleren op warmtelekken. Dit om inwoners mogelijk te bewegen om hun woning beter te isoleren.</p>	<p>Buurkracht is een bestaand initiatief in de kern Waspik. Het initiatief is genomineerd voor de duurzaamheidsprijsvraag. De jury heeft daarmee de vrijwilligers in het zonnetje willen zetten. De ambitie is ontstaan om ook in de andere kernen animo voor een dergelijk initiatief te verkennen. De gemeente wil daar graag in faciliteren.</p>	<p>Opgenomen in het uitvoeringsprogramma</p>
7.	<p>Verbied het in de buitenlucht opladen van ballonnen. Al heel veel gemeenten in Nederland hebben dit al geregeld, Waalwijk loopt achter!</p>	<p>Het oplaten van luchtballonnen is in feite het verspreiden van zwerfafval. Dat is reeds bij APV verboden. Bij ballonnen is het echter zo dat het zwerfafval elders ontstaat en handhaving op een eventueel aanvullend APV-verbod lastig is. Meer effect zou regelgeving in de uitwerking van het evenementenbeleid kunnen hebben. Er zijn dus verschillende mogelijkheden om het oplaten van ballonnen te verbieden of te ontmoedigen. De programmamanager Duurzaamheid onderzoekt de mogelijkheden en koppelt terug naar de indiener.</p>	<p>Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.</p>
8.	<p>Wij hebben eind vorig jaar, net voordat we de tuin gingen aanleggen een betonnen put in de tuin gezet, onder het grasveld. In deze put word regenwater opgevangen van ons dak. Met dit opgevangen regenwater spoelen we de WC, gebruik ik het water voor mijn wasmachine en besproei ik er mijn tuin mee en heb ik nog 2 punten in de tuin om water uit</p>	<p>De jury heeft dit idee genomineerd voor de duurzaamheidsprijs. Het idee bevat vele aspecten die de ambities uit de visie ondersteunen en kan dienen als voorbeeld voor anderen.</p>	<p>Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.</p>

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	te pakken, zo kan er bijvoorbeeld ook een auto mee worden gewassen. Het was een grote aanschaf, en zal zich zeker niet meteen terug verdienen, maar het water loopt nu niet zo naar het riool. Als u meer informatie nodig heeft, hoor ik graag.		
9.	<p>Ondersteuning bij inrichting buitenterrein betreffende biodiversiteit nabij clubgebouw Scouting AZG</p> <p>Recentelijk hebben we elkaar gesproken bij de Jubileumreceptie "AZG 85 jaar" over de inrichting van het buitenterrein nabij ons nieuwe clubgebouw bij de Surfvijver in Waalwijk-Oost. Wij willen daarbij extra aandacht besteden aan de biodiversiteit in het buitengebied en dus ook op ons terrein.</p> <p>Daarbij denken wij aan het inrichten van een grote strook grond met wilde en natuurbloemen aan de oostkant van het terrein tegen de Kanaaldijk aan. Hiermee hopen wij voor de vele insecten, welke op dit moment een erg kwetsbare dierengroep zijn, een mooie habitat te kunnen realiseren. Dit naast het reeds ingerichte natuurgebied aan de zuidkant van het perceel voor de daar al levende amfibieën als de groene kikker en de kamsalamander.</p> <p>Je vertelde ons dat het college en de gemeenteraad samen een ondersteuningsprogramma gaan opstarten om de natuurlijke ontwikkelingen binnen de gemeente verder en extra te willen stimuleren. Hierbij zouden wij willen verzoeken om bij de inrichting van dit deel van ons buitenterrein extra ondersteuning te mogen krijgen. We hopen een positief bericht van jou te mogen ontvangen...!!</p>	De jury heeft dit idee genomineerd voor de duurzaamheidsprijs. Het idee bevat vele aspecten die de ambities uit de visie ondersteunen. Kinderen kunnen op locatie direct zien wat gedaan kan worden op het thema. De gemeente treedt in overleg met de scouting AZG om te bespreken op welke wijze zij kan faciliteren. Er is niet op voorhand een subsidie beschikbaar.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
10.	Maak een gratis bewaakte fietsstalling bij het busstation, die open is vanaf de eerste tot en met de laatste bus en in ieder geval tot na afloop van de laatste voorstelling in de Leest. Voordeel: je durft op de fiets naar de voorstelling te gaan en je kan vanaf de bus op de fiets naar het bedrijventerrein – met de zekerheid dat je de fiets de dag erna ook nog hebt.	De gemeente onderzoekt de mogelijkheden op een bewaakte fietsstalling te realiseren bij het busstation.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
11.	Bij carnaval niet meer toestaan dat vanaf praalwagens of anderszins plastic of andere troep op straat of elders buiten wordt gegooid – dus geen snoepjes of confetti of serpentines. Dit mag dan alleen nog binnenshuis in cafés of buurthuizen, waar je het makkelijk kunt opruimen.	Er zijn steeds meer gemeenten die hier een verbod op hebben. Voorgesteld wordt om dit mee te nemen bij de actualisering van het evenementenbeleid.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
12.	Het "gemeentelijk groen" heeft de afgelopen droge zomers mijn aandacht getrokken vanwege de, mijn inziens, onnodige inzet van de gazon maaiers. Bij herhaling zag ik zo'n twee maal per week de gazonmaaiers over de vergeelde grasmatten manoeuvreren, terwijl ze een flinke stof- en dieselluchtluft achter zich lieten. De hiermee gepaard gaande aantasting van de leefomgeving gaat me aan 't hart. Hierdoor is bij mij het volgende idee ontstaan. Het ontwerp van de groenvoorziening kan uit duurzaamheidsoverwegingen niet meer los gezien worden van een evenwichtig exploitatieplan, waarbij de CO2 uitstoot nadrukkelijk betrokken moet zijn. Ik stel voor de groenvoorzieningen c.q. "het groen"	Vanuit het groenbeleidsplan en de uitvoering van de Groene agenda wordt gewerkt aan de onderwerpen die de indiener aangeeft.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	binnen de gemeente grenzen te toetsen aan klimaat bestendigheid, en vervolgens een duurzame exploitatie te ontwerpen. De concretisering en verdere uitwerking van dit idee ligt bij de gemeente Waalwijk. Afhankelijk van de gevolgen die de uitvoering van de plannen hebben op de leefomgeving, kan de gemeente zich bedienen van de bestaande of nieuw op te richten inspraakorganen.		
13.	Graag wil ik mijn idee om als mogelijke vervanging van plastic tasjes in Waalwijk elke inwoner een tasje van www.purejute.com te geven, indienen voor de Duurzaamheidsprijs.	Wij zien de vervanging van het gebruik van plastic tasjes als een verantwoordelijkheid van de inwoners en ondernemers. De gemeente zal hier wel in algemene zin over communiceren maar niet specifiek de alternatieve tasjes van 1 producent aanprijzen.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
14.	Realisatie zonnepark op de stort door de coöperatie Langstraat ZON	De realisatie van een zonnepark op de stort door Langstaat Zon is al enige tijd in voorbereiding. De gemeente faciliteert in dit initiatief maximaal. In de visie is alleen in algemene termen gesproken over de facilitering van energie coöperaties. In het uitvoeringprogramma zal het initiatief van Langstraat Zon expliciet opgenomen worden.	Opgenomen in het uitvoeringsprogramma
15.	Stel alle verkeerslichten zo in, dat fietsers dubbel zo vaak groen hebben als automobilisten. Bevordert het op de fiets gaan. Nieuwe auto's hebben vaak een systeem dat de motor stopt als de auto stilstaat, dus het kost niet meer brandstof.	Op de fietsroute over het Halve Zolenpad hebben fietsers een extra groencyclus in de verkeersregelingen. Bij de overige fietsroutes wordt fietsers zoveel mogelijk groen toebedeeld.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
16.	Hierbij het idee van Stichting Zanddonk United voor de duurzaamheidsprijs. Het idee is om op 1 dag het volgende in te zamelen: Papier, Ijzer, Kleding. Alles wat ingeleverd wordt en geld oplevert, gaan we diezelfde dag wegbrengen. Het geld wat we ervoor krijgen wordt geschonken aan een 3 tal goede doelen. De kleding gaat naar Stichting Tess. Zij leveren het in en die opbrengst is voor de dolfin therapie. Zo slaan we een aantal vliegen in een klap. Mensen kunnen even hun zolder en schuur op gaan ruimen en hun kledingkast uitmesten. Op deze manier komen er weer veel dingen op de juiste plaats van recycling terecht...én er worden goede doelen geholpen.	De afvalstromen zijn reeds aanbesteed of er is een alleenrecht op gevestigd. Papier wordt opgehaald door verenigingen. Deze staan op een lijst en halen het papier op voor hun goede doel. We kunnen Stichting Zanddonk United toevoegen aan de lijst. Inzameling van kleding is voorbehouden aan de WML om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan werk te helpen. IJzer zamelen we niet huis aan huis in. Het ijzer kan naar de milieustraat gebracht worden. De gemeente is dus aan regels gebonden. Wellicht kan de stichting zelfstandig diensten aanbieden, bijvoorbeeld om voor inwoners afvalstromen die niet aanbesteed te verzorgen. Wij zullen hiertoe contact opnemen met de stichting	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
17.	Wollukse Eet Wijzer Waar kun je in Waalwijk terecht als je duurzaam wil eten buiten de deur? De Wollukse Eet Wijzer laat dat zien. Zo is het makkelijker om het restaurant te vinden dat bij je eetwensen past, of je nu biologisch, vegetarisch of helemaal plantaardig wil eten. De Wollukse Eet Wijzer is namelijk een plattegrond waarop alle eetgelegenheden zijn te vinden die deze gerechten in Waalwijk aanbieden. Door vaker biologisch, vegetarisch of helemaal plantaardig te eten verlaag je je milieu-impact. Daarbij is het ook nog eens diervriendelijker. Steeds meer mensen gooien daarom	De menuvoering van restaurants is een dynamisch proces. Het opstellen van een eetwijzer vraagt dus om continue actualisering. De programmamanager zal contact opnemen met de initiatiefnemer om de haalbaarheid te onderzoeken. Indien er een haalbaar concept uitkomt zal dit toegevoegd worden aan het uitvoeringsprogramma.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	<p>welijks een vega-burger in de pan. Als je uit eten gaat is het mooi om ook die keuze te hebben, maar het is onduidelijk waar je in Waalwijk terecht kan als je wijzer wil eten.</p> <p>De Wollukse Eet Wijzer maakt duurzaam buiten de deur eten in Waalwijk niet alleen makkelijker. Ondernemers verwerven door de Wijzer bekendheid met hun duurzame menukeuzes. Wie een duurzame optie biedt mag meedoen. Zodoende krijg je als ondernemer de uitdaging om in alle categorieën de wijzere eter iets te bieden.</p> <p>Je kan een bureau de opdracht geven om de Wollukse Eet Wijzer te maken, maar het is goedkoper om het als gemeente zelf te doen. Dan heb je wel iemand nodig die alle restaurants afgaat en afspraken met hen maakt. En vervolgens nog iemand die alle informatie in een kaart vormgeeft. Daarna kun je ervoor kiezen om de Wijzer te laten drukken, maar een online publicatie op het Toerisme & UITpunt Waalwijk kan volstaan. Waarborging van de onafhankelijkheid van de Wijzer is een tweede argument voor de gemeente om deze zelf op te stellen. We hebben hieronder een voorbeeld bijgevoegd van een kaart die onlangs in Den Haag is ontwikkeld. Deze bevat meer opties. Het idee is om de categorieën voor Waalwijk te beperken tot: a) werkt met > 50% biologische producten b) biedt voldoende vegetarische menukeuzes en c) biedt voldoende plantaardige menukeuzes</p>		
18.	<p>Laatst hoorde ik op het nieuws over vogelsterfte. Dit door blauwalg in stilstaand water. Waarom geen pompen inzetten op zonne-energie op een manier waardoor water eruit gepompt wordt maar ook weer erin. Zou ook voor bijvoorbeeld boeren inzetbaar kunnen zijn als zij op hun beurt water uit de sloten moeten pompen of overpompen, nu kost dat een kapitaal aan diesel. Dit zijn louter enkele voorbeelden wat toch met duurzaamheid te maken heeft. Misschien te simpel gedacht van me, maar als het te doen zou zijn, als zo iets op de "markt" zou komen (mits dat er al niet is) dat zou toch een enorme uitkomst bieden? Van technologie heb ik totaal geen kaas gegeten maar het was zomaar mijn gedachten en waarom zou ik die niet opperen dacht ik.</p>	<p>De verduurzaming van machines en gereedschappen is in opmars. Daar waar mogelijk zullen uitvoerende diensten met zuinige en schone machines en gereedschappen gaan werken. De gemeente werkt aan een actieplan voor duurzaam opdrachtgeverschap waarin ook het thema energie-gebruik een plek krijgt.</p>	<p>Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.</p>
19.	<p>Plaats bij iedere bushalte een stoeptegels asbak. Bij de bushalte aan de Groenewoudlaan liggen heel veel peuken op de grond.</p>	<p>Dit is een charmant idee maar het roept in onze beleving op om meer dingen te dumpen, zoals kauwgom. Daarnaast willen we roken niet faciliteren.</p>	<p>Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.</p>
20.	<p>Alle gemeentelunches en kantines vegetarisch en alle overige door de overheid gesubsidieerde kantines of uitjes idem- wie vlees wil moet dat zelf maar meenemen of zelf betalen of elders kopen. Scheelt heel veel CO2 uitstoot en heel veel duur voedselafval.</p>	<p>Het aanbod in de meeste kantines wordt bepaald door de vraag. Wij zijn niet voornemens hier regels op te leggen of onze eigen kantines vleesloos te maken. De gemeentelijke kantines worden in 2020 fairtrade kantines en kennen een uitgebreid aanbod aan vegetarische gerechten.</p>	<p>Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.</p>
21.	<p>Als gemeente statiegeld betalen voor blikjes en kleine plastic flesjes – 5 cent per stuk. De rekening opsturen naar de producenten van de flesjes en de blikjes.</p>	<p>De gemeente volgt hier het landelijk beleid.</p>	<p>Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.</p>

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
22.	De tijd komt dat er opnieuw Kerstpakketten worden samengesteld en uitgereikt. Ik stel voor een duurzame keuze te maken. Geen (vaak in plastic) verpakte versnaperingen. Maar voor elk pakket het planten van een boom. Duurzaam. Voorkomt afval van de pakketten. Neemt CO2 op. Etcetera. Ik bedacht dat de gemeente dit voorstel zou kunnen overnemen, uitvoeren en via allerlei media anderen enthousiast maken hetzelfde te doen. Ik ben maar een individu met een idee. De gemeente mag de 1000 euro besteden om de bomen te kopen.	Het kerstpakket voor gemeentelijk personeel bestaat al enkele jaren uit een cadeaubon die te besteden is bij lokale ondernemers of lokale goede doelen. Het is aan de medewerker dit geschenk zo duurzaam mogelijk in te zetten. De gemeente zal geen inmenging zoeken in de beloning van medewerkers van individuele Waalwijkse bedrijven.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
23.	Geen CO2 uitstoot meer, alsof daar de aarde mee gered zou zijn.(als dat nog mogelijk is) Men moet de oorzaak van alle ellende aanpakken i.p.v. aan symptoombestrijding te doen. Door het alles vernietigende groeidenken van de laatste 70 j , meer consumeren door meer consumenten, is de aarde zwaar aangetast. Zoals: uitsterven van planten en dieren overbevissing vervuiling plastic soep boskap afsmelting volbouwen zware overbevolking enz. enz. enz. De enige oplossing is KRIMP KRIMP KRIMP. Maar helaas gaat de aftakeling van de aarde onverdroten door. Sterkte	Economische groei en consumptie zijn belangrijke factoren die de verduurzamingsopgave bemoeilijken. We spreken over een gebalanceerde duurzame ontwikkeling als er onder andere sprake is van het gelijktijdig verbeteren van economische, ecologische en het sociaal-culturele verworvenheden. Verbetering van het één mag niet ten koste gaan van het ander. Alleen inzetten op het verminderen van de consumptie en groei van de bevolking doet geen recht aan de balans.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
24.	Terrasverwarming bij cafés en restaurants verbieden en alle winkels (buiten de Els) moeten de buitendeuren dichthouden bij een buitentemperatuur onder de 18 graden of boven de 26. We gaan niet meer stoken of koelen voor de buitenlucht.	Dit kan de gemeente juridisch niet afdwingen.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
25.	Stoppen met bladblazers en ander elektrisch of benzine tuingereedschap door de tuinmedewerkers van de gemeente, terug naar de hark etc; Laat bladeren meer liggen. Voorkomt benzine fijnstof.	De verduurzaming van machines en gereedschappen is in opmars. Daar waar mogelijk zullen uitvoerende diensten met zuinige en schone machines en gereedschappen gaan werken. De gemeente werkt aan een actieplan voor duurzaam opdrachtgeverschap. Dit element zal hierin zeker een plaats krijgen.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
26.	Bij snelweg A59 en N weg Tilburg geluidsschermen met klimop laten begroeien. Is fijnstof vreter!	Indien sprake is van plaatsing van geluidsschermen of wallen zal de gemeente inzetten op zo duurzaam mogelijke varianten hiervan, bijvoorbeeld door toepassing van een zo biodivers mogelijke inrichting, een inrichting die fijnstof afvangt of een inrichting t.b.v. de opwek van duurzame energie.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
27.	Stoppen met profilering als logistieke hotspot= fijnstof en diesilverbruikstimulering,	Economische groei en consumptie zijn belangrijke factoren die de verduurzamingsopgave bemoeilijken. Wij staan op het standpunt dat de duurzame ontwikkeling van Waalwijk in balans moeten zijn op de drie kapitalen Profit, People en Planet. Wij zetten in op een zorgvuldige ruimtelijke ordening en de realisatie van duurzame gebouwen en duurzaam transport. De opbrengsten uit de logistieke ontwikkeling van Waalwijk komen te goede aan de duurzame ontwikkeling elders binnen Waalwijk.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
28.	Afbreken van het bijna leegstaande winkelcentrum en herstellen in oorspronkelijke groene staat of stadspark van maken,	De centrumontwikkeling en de inrichting van de openbare ruimte van het centrum is een proces van jaren en kent een grote dynamiek. Er zijn vele belanghebbenden en grondeigenaren. Vanuit de gemeente is er aandacht voor de vergroening en het biodiverser maken van de buitenruimte in het centrum.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
29.	Verbieden van meer fastfoodketens in Waalwijk.	Wij staan geen verbod van fastfoodketens voor. Hier geldt dat de markt de vraag volgt. Wij besteden veel aandacht aan gezond leven in het Programma Go van de gemeente.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
30.	Milieu zones instellen waarbij diesel auto's, vrachtverkeer worden verboden. Opvolgen van stedelijk beleid zoals in andere steden reeds van kracht is gegaan.	Dit wordt vooralsnog niet overwogen.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
31.	Voorlichting en regels opstellen voor particuliere houtstook (open haard, vuurkorf)	In de gemeente Waalwijk is geen regelgeving op houtstook anders dan dat volgens de APV geen afvalstoffen verbrand mogen worden. In de gemeentelijke website verstrekken we tips voor een veilige en minst milieubelastende wijze van houtstook. https://www.waalwijk.nl/inwoners/open-haardhoutkachel_42164/	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
32.	Uitrol van 5 G netwerk uitstellen. Eerst beter onderzoek. Vele wetenschappers en doctoren waarschuwen steeds dat het netwerk te hoge en gevaarlijke stralingen gaat afgeven. Bij 5G proeven blijken oa bijen niet bestand tegen de straling en vallen dood neer. Bomen moeten worden gekapt voor 5G, terwijl bomen nog enige bescherming bieden tegen hoog frequente straling.	De realisatie van het 5G netwerk kent een eigen zorgvuldig besluitvormingstraject	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
33.	"Ik heb een nieuw project van windenergie aan gedacht die kan minimaal 2x en maximaal 3,5x energie halen dan de normale windenergie. Bij mijn windenergie kan er makkelijker windenergie te hebben dan de normale en ook ze hebt een zonne-energie van buitenkant. Dat is de eerste en specialiste windenergie model die werkt 2x dan de normale windenergie in der wereld. Daarbij kunnen veel electriek verdienen maar ook veel geld verdienen (door het verkopen). Bij normale windenergie ontvangen we 10kw. Bij mijn windenergie savounis ontvangen we van 20kw tót met 30kw. Het is een bouw van 15 tot met 22 verdiepingen. Van elke verdieping zijn er 4 windenergie savounis. Van elke windenergie savounis ontvangen we (20_30kw). Dat kan per 2 jaar gelijk bouwen. Ik wil graag een afspraak met U maken over mijn eigen project om met U te bespreken."	Met de indiener zullen we contact opnemen voor een nadere toelichting op het concept. Indien het een interessant concept is kunnen we indiener wellicht in contact brengen met een ontwikkelaar.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
34.	Bij volksfeesten wordt gebruik gemaakt van plastic bekertjes voor frisdranken en bier. Mijn voorstel is deze te vervangen door kartonnen bekertjes. Voorkomt plastic afval. Plastic kan worden gescheiden. Maar na een enkele keer hergebruik blijft er toch plastic over. We kunnen daar geen kant mee op ! Ik bedacht dat de gemeente dit voorstel zou kunnen overnemen, uitvoeren en via allerlei media anderen enthousiast maken hetzelfde te doen. Ik ben maar een individu met een idee. De gemeente mag de 1000 euro besteden om de bomen te kopen.	Bij de actualisering van het evenementenbeleid zal het thema duurzaamheid een belangrijke plek krijgen. Het beperken van afval en het hergebruiken van materialen is daar onderdeel van. Het evenementenbeleid heeft reeds een plek in het uitvoeringsprogramma van de Visie Duurzaam Waalwijk 2030	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
35.	Verbied het zelf afsteken van vuurwerk in de gemeente Waalwijk. Minder luchtverontreiniging, minder afval op de grond, rust voor mens en dier (ook in de dagen voor oud-en-nieuw), minder oogbeschadigingen en ander letsel. Desnoods een centraal professioneel vuurwerk op het raadhuisplein om 24 uur.	Voor de komende jaarwisseling ziet de gemeente geen reden om extra maatregelen te treffen. In het voorjaar komt de gemeente met een vuurwerkplan. Duurzaamheidsaspecten zullen hierin worden afgewogen.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
bijeenkomst sessie 29/10 en 5/11			
36.	Tegel d'r uit, plantje erin, gemeente kan faciliteren in communicatie, niet perse een vergoeding voor nodig, zie Bostel, De kleine aarde, tegenlichtdocumentaire	Dit idee is opgenomen in de Groene agenda, meedoen aan de operatie steenbreek. Daarnaast willen we inwoners bewust(er) maken door tips en maatregelen te communiceren via de gebruikelijke middelen.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
37.	Spelregels voor duurzaamheid: <ul style="list-style-type: none"> - Breek de natuur niet sneller af dan de tijd die nodig is om te herstellen - Breng niet meer en sneller stoffen uit de aardkorst in het milieu dan de natuur aankan - Breng niet meer en sneller natuurvreemde stoffen in het milieu dan de natuur kan verwerken - Doe geen dingen waardoor anderen beperkt worden in het kunnen vervullen van hun basisbehoeften Verwijst naar het boek Material Matters van Rau	In de visie Duurzaam Waalwijk hebben wij in hoofdstuk 2 beschreven wat wij onder het duurzaam ontwikkelen van Waalwijk verstaan.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
38.	Graag grasgazons omvormen naar meer biodiverse gewassen, boomspiegels vergroenen	Dit idee is opgenomen in de Groene agenda.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
39.	In de gesprekken tijdens de bijeenkomsten op 29 oktober ging ondermeer het over wat "ik" kan doen. De volgende suggesties werden besproken: <ul style="list-style-type: none"> • Bewust maken, het verhaal vertellen, het goede voorbeeld geven, plasticloos kopen • In winkel het plastic eraf voordat er afgerekend wordt. • Turkse en poolse winkels zijn een goed voorbeeld, verbinden met andere ondernemers • Deuren dicht in winkels • Bladblazers delen of handmatig doen 	Wij waren blij te horen dat veel aanwezigen al heel bewust met het thema duurzaamheid aan de slag zijn. Voor de gemeentelijke organisatie is het belangrijk te constateren dat wij moeten (blijven) informeren over de mogelijkheden duurzaam te leven en de ambassadeurs een podium te geven. In het uitvoeringsprogramma heeft de communicatie een prominente rol.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	<ul style="list-style-type: none"> • Afbreekbare hondenzakjes kopen • Regentonnen plaatsen 		
40.	<p>Voor het verduurzamen van de eigen woning, zowel als particulier als vanuit een VVE is het noodzakelijk dat meer informatie voor initiatiefnemers beschikbaar komt. Er is gesproken over het creëren van een informatiepunt zowel fysiek als op internet. Tevens is de suggestie gedaan om met VVE's werkbezoeken te organiseren aan voorbeeldcomplexen en bijvoorbeeld het Innovatie Centrum Duurzaam Bouwen in Rotterdam (IcDuBo).</p> <p>Ook werd er aangegeven gebruik te maken van de expertise van de Woningbouwstichting Casade en installateurs.</p> <p>Er werd aangegeven dat behoefte is aan inzicht op de planning van het transitieproces Van het gas af.</p> <p>Er heeft zich een enthousiast inwoner gemeld die in de transitie, maar vooral vooruitlopend op de transitie, samen met andere koplopers, een informatiepunt wil opzetten.</p>	<p>Goede suggesties die we graag overnemen bij het de stappen in de transitievisie warmte. Het opstellen ervan staat gepland in 2020.</p> <p>Met Casade zijn we over de verduurzaming van de woningvoorraad in gesprek. Wij zijn van mening dat de kennis van installateurs een belangrijke bijdrage kan leveren aan het transitieproces. Wij zullen regionale installateurs betrekken bij de transitievisie warmte. De gemeente zal in 2020 gaan communiceren over het transitieproces om van het gas af te gaan.</p> <p>Met betrokken vooroplopende inwoners zullen we proberen, samen met Buurkracht, een actieve groep te vormen die kan bijdragen aan de bundeling en verspreiding van kennis. Zie ook reactie 7.</p>	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
41.	Er werd geopperd de huishoudens bij de factuur m.b.t. de afvalstoffenheffing te informeren over de individuele prestatie t.o.v. de doelstelling van de hoeveelheid restafval per inwoner per jaar.	De programmamanager zal dit leuke idee voorleggen aan de betreffende beleidsafdeling.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
42.	Er wordt geopperd mee te doen aan het Herenboeren initiatief. Dit is een particulier initiatief dat gedragen moet worden door (potentiele) deelnemers. Tijdens de avond meldt zich een vrijwilliger met wie onderzocht kan worden of het herenboereninitiatief kans van slagen heeft in Waalwijk.	De gemeente onderschrijft het belang van duurzame landbouw. Indien zich een herenboeren-initiatief meldt zullen we vanuit een positieve grondhouding faciliteren. De programmamanager zal met de vrijwilliger onderzoeken of de herenboeren-organisatie initiatieven wil ontplooiën in Waalwijk.	De visie zal worden aangevuld met een paragraaf over landbouw.
43.	Manifest waterstof coalitie (bijlage 3) wordt ter plekke overhandigd. De coalitie is overtuigd van het nut en de noodzaak van waterstof t.b.v. de energietransitie. Zij pleiten voor aandacht in het nationale klimaatbeleid.	In de visie is aandacht besteed aan waterstof als energiedrager voor industrie en vervoer.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
44.	<p>Het is wenselijk dat er een duurzaamheid loket komt (zij het digitaal of fysiek), waar inwoners betrouwbare informatie kunnen opdoen over duurzaamheidsmaatregelen die zij zelf kunnen treffen. Specifieker wordt ook een informatiepunt voor huiseigenaren genoemd. Hierop wil men in ieder geval het volgende kunnen verkrijgen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informatie over collectieve/grootschalige mogelijkheden; - Onafhankelijk, betrouwbaar en deskundig advies (zonder winstoogmerk); - Een lijst van betrouwbare adviesbureaus. 	Zie reactie 7 en 40.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
45.	Bij grootschalige duurzaamheidsprojecten van woningcorporaties zouden ook huiseigenaren uit de buurt moeten worden geïnformeerd om te kijken of er manieren zijn waarop zij kunnen aanhaken.	De woningbouwstichting doet dit nu voor tussengelegen woningen. In de transitievisie warmte wordt de aanpak verder uitgewerkt.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
46.	De gemeente zou regels moeten opstellen over het toegestane percentage tegels in particuliere tuinen. De mode voor strakke en betegelde tuinen moet worden doorbroken.	De gemeente is niet voornemens hier regels voor te stellen. Wel zal zij vanuit communicatie aandacht vragen voor het vasthouden van regenwater op eigen terrein en het vergroenen van de woonomgeving.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
47.	De gemeente zou collectieve voorzieningen en mogelijkheden met betrekking op zonnepanelen moeten opzetten voor huiseigenaren, zodat de kosten kunnen worden gedeeld.	De gemeente stimuleert en faciliteert coöperatieve initiatieven voor de aanschaf van zonnepanelen of andere verduurzamingsinitiatieven, zoals bijvoorbeeld het initiatief van Langstraat Zon. In het initiatief van Langstraat Zon is ook aandacht voor deelname voor inwoners met en krappe beurs.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
48.	Wellicht zijn er wijken in de gemeente Waalwijk die een stuk groen willen adopteren. Zij zullen verantwoordelijk zijn voor het beheer en het uiterlijk van het groen.	Er bestaat reeds een groenadoptieregeling. https://www.waalwijk.nl/inwoners/bewonersinitiatieven_3710/item/adoptiegroen_3418.html	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
49.	Reclameverlichting mag uit.	De gemeente is niet voornemens hier regels voor te stellen. Wel zal zij vanuit communicatie aandacht vragen voor het spaarzaam omgaan met energie en zal zij vanuit stichting Waalwijk CO2vrij en de greendeal bedrijven laten bezoeken om deze te adviseren orent hun energieverbruik .	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
50.	Openbare verlichting zou eerder moeten worden vervangen met ledverlichting. De verlichting op de sportvelden dat onder het beheer van de gemeente valt, zou ook moeten worden vervangen met ledverlichting.	Voor de openbare verlichting heeft de raad in 2019 een keuzenotitie aangenomen waarbij zij gekozen heeft voor het meest duurzame alternatief. Voor de vervanging van veldverlichting wordt ook gekozen voor LED-armaturen. Het naar voren halen van investeringen, dus voor technische of economische afschrijving, is niet altijd de meest duurzame oplossing.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
51.	De keuze voor meer groen in de tuin zou moeten worden gestimuleerd.	Zie 36	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
52.	Het bestaan van volkstuinten zou moeten worden gestimuleerd.	Een volkstuin èn de eigen tuin zijn prima plekken om op duurzame wijze voedsel te verbouwen. Er zijn vijf volkstuincomplexen binnen de gemeente Waalwijk. Drie complexen worden door verenigingen beheerd. Twee locaties worden door de gemeente beheerd. Deze twee kennen een relatief korte wachtlijst. In de communicatie van de gemeente over voedselproductie zullen we hier aandacht aan besteden. Daarnaast geven we aandacht aan het initiatief 'Vers uit de tuin' waar mensen die een moestuin hebben hun groente en fruit kunnen aanbieden.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
53.	Woningcorporaties moeten worden gestimuleerd om hun woningvoorraad beter te isoleren.	Woningbouwstichting Casade heeft een plan van aanpak opgesteld voor de verduurzaming van het woningvoorraad. De gemeente maakt hierover afspraken via de prestatieovereenkomst.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
54.	De gemeente moet het hergebruiken van regenwater beter stimuleren. De regentonnenactie was een goed initiatief, maar heeft betere communicatie om meer mensen te bereiken.	De afgelopen jaren communiceert de gemeente in de week van het water uitgebreid over de manieren om water langer vast te houden in de woonomgeving. Wij onderschrijven de kracht van de herhaling en zullen zeker terugkomen op het belang van het langer vasthouden van regenwater in de directe woonomgeving.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
55.	De gemeente moet bewustwording stimuleren. Eén manier is door voorlichtingen te geven in het onderwijs. Een andere belangrijke manier is om aan mensen de financiële besparingsmogelijkheden van duurzaamheid toe te lichten. Het is belangrijk dat het <i>waarom</i> eenduidig en duidelijk wordt gecommuniceerd. Ook is het belangrijk om goede, wenselijke voorbeelden te delen met inwoners. Vooral is het delen van Waalwijkse successen belangrijk, maar ook van goede ideeën uit andere gemeenten (maar, houd het wel dichtbij).	Inmiddels is een webpagina ontwikkeld. Deze zal na vaststelling van de visie explicieter onder de aandacht gebracht worden. Het geven van voorlichting in het onderwijs is niet benoemd in de concept-visie. In het uitvoeringsprogramma zullen we voorlichting op scholen opnemen.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie. In het uitvoeringsprogramma wordt voorlichting op scholen opgenomen.
56.	De gemeente zou bij bouw (van woningen) criteria voor de hoeveelheid van groen op het perceel moeten stellen, bijvoorbeeld in bestemmingsplannen.	De gemeente is niet voornemens de hoeveelheid groen als criterium op te nemen bij de bouw van individuele woningen. Zij doet dat wel bij de ontwikkeling van woningbouwplannen. In overleg met het waterschap worden voor nieuwbouwplannen voor woningen en bedrijven wel eisen opgenomen met betrekking tot de wateropvang.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
57.	De gemeente zou haar eigen auto's moeten vervangen met elektrische auto's.	In de visie is benoemd dat de gemeente haar eigen vervoer wil verduurzamen.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
58.	De gemeente kan het aanbod van fietsen van de zaak stimuleren en deelfietsen/witte fietsen faciliteren.	De gemeente stimuleert bedrijven in het maken van een fietsplan. Voor haar eigen medewerkers heeft zij een regeling voor het aanschaffen van een fiets voor woon-werkverkeer. Vanuit het project SmartMove, opgenomen in het uitvoeringsprogramma wordt onderzocht of slimme vervoermiddelen op straat aangeboden kunnen worden als duurzaam alternatief voor de bereikbaarheid van bestemmingen in de gemeente en op de bedrijventerreinen.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
59.	Er moet worden gezorgd dat fietsen sneller en beter is dan autorijden – fietsen moet makkelijker, autorijden moet moeilijker. Een belangrijk punt hierbij is dat fietsers voorrang moeten krijgen bij stoplichten. Daarnaast moet fietsen veiliger worden gemaakt en infrastructuur hierop worden aangepast. Met autoluwe straten kan worden duidelijk gemaakt dat de	Zie reactie 15	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	auto te gast is. Ook is het belangrijk dat er meer fietsenstallingen in de gemeente komen.		
60.	Bevorder de aanwezigheid van openbaar groen en stimuleer een vergroting van groen op private percelen. Wenselijk zijn voedselbossen, volkstuinten, zuiver groen (dus zonder gebouwen, werken of toegang voor voertuigen) en een Boomplantdag voor iedereen.	Het vergroten van het groenareaal en het vergroten van de biodiversiteit is een doelstelling in de Visie Duurzaam Waalwijk. Met betrekking tot groen op private terreinen wordt verwezen naar reactie 56. Voedselbossen, zie reactie 4. Volkstuinten, zie reactie 52. De aanleg van "zuiver groen" concurreert met andere ruimtelijk functies. De aanleg van de westelijke Langstraat is daar wellicht een uitzondering op. Verder zien wij kansen voor de aanleg van groen in combinatie met de aanleg van voorzieningen voor grootschalige energieopwekking. Bij de boomplantdag wordt nadrukkelijk de jeugdige doelgroep betrokken. In de communicatie rondom de boomplantdag wordt wel een bredere doelgroep betrokken. Wij staan open voor initiatieven die een bredere doelgroep betreft.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
61.	Stimuleer duurzaamheid in supermarkten.	In 2020 willen de gemeente en de werkgroep fairtrade Waalwijk een Fairtrade-gemeente zijn. Supermarkten worden opgeroepen hieraan mee te doen.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
62.	Plaats zonnepanelen op schoolgebouwen.	Dit is een belangrijk onderwerp in het plan van aanpak maatschappelijk vastgoed. Het plan van aanpak wordt in 2020 aangeboden aan de raad ter vaststelling. Veel scholen hebben echter zelf de bevoegdheid te beslissen over de verduurzaming van hun schoolgebouw. Daar waar mogelijk zal de gemeente stimuleren en faciliteren.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
63.	De gemeente kan haar verlichting 'leasen', zoals Schiphol dat met Phillips doet.	Vanuit de project "Duurzaam opdrachtgeverschap" wordt voor alle opdrachten van de gemeente gekeken naar de meest duurzame oplossing en wordt de markt gevraagd met ideeën te komen. Het kopen van de dienst "licht" in plaats van armaturen en lampen kan daar een plek krijgen.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
64.	Haal inspiratie uit de Kleine Aarde in Boxtel, dat zich omschrijft als "een circulaire samenleving in het klein".	Naast de Kleine Aarde zijn er meerdere inspiratieve initiatieven in de omgeving van Waalwijk. De gemeente zal daar in haar communicatie aandacht op vestigen.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
65.	De gemeente kan woningcorporaties stimuleren om bij grootschalige projecten aan bestaande wijken maatregelen voor het hergebruik van water te incorporeren.	Bij de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad is hergebruik van water in de woning (nog) geen gemeengoed. Het toepassen vraagt om een grijswatercircuit hetgeen een grote ingreep is. Aanleg daarvan is sterk afhankelijk van de betaalbaarheid. Wel zal aandacht worden geschonken aan het hergebruik van	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
		water in de directe woonomgeving en de tuin. Zie ook reactie 8.	
66.	De gemeente zou onderzoek moeten doen naar de alternatieven van gas en inwoners hierover moeten voorlichten, zodat zij weten wat zij zelf kunnen doen.	Zie reactie 40	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
67.	De gemeente zou een inruilactie kunnen organiseren waar oude lampen tegen ledlampen met een lagere prijs dan in de winkels kunnen worden geruild.	Het positieve (financiële) effect van LED-lampen is inmiddels voldoende duidelijk. De gemeente is niet voornemens financiële middelen in te zetten op omruilacties van oude lampen. Wel zal zij in haar communicatie het belang van duurzame keuzes blijven herhalen.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
68.	<p>Tijdens de bijeenkomsten is in kleine groepen gesproken over de duurzame grootschalige opwek van energie. De uitkomsten van de verschillende gesprekken is dat er een aantal energielandschappen zijn te onderscheiden met ieder zijn impact op de ondergrond en de omgeving.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Overdiepse polder • Zuidelijke dijk Overdiep • De polder tussen Haven 8 en Geertruidenberg • Zon langs het Drongelens kanaal • Combinatie met aanleg GOL • Oostzijde langs kanaal • Zuidwesthoek van de gemeente ook betrekken • Uiterwaarden langs de maas • Windturbines in combi met de bedrijven op Haven <p>Tips:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zon en wind combineren • Maak gebruik van bestaande lijnen en voorzieningen • Productieve landbouwgronden behouden • Overleg ZLTO over de kadernota • Communiceer ook met georganiseerde belanghebbenden • Zonnepark als overgang tussen landbouw en natuur • Bij wind: ordeningsprincipe: keuze lang lint of concentratie • Balans in belasting natuur en agrarisch gebied • Onderzoek naar landbouw onder panelen 	De penvoerders van de kadernota Grootschalige opwek hebben notie genomen van de discussie en zullen de opgedane inzichten waar mogelijk verwerken in de kadernota. De kadernota zal na vrijgave door de raad met de ZLTO en andere belanghebbenden besproken worden.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie. Opgedane inzichten worden verwerkt in de kadernota Grootschalige Opwek.
	Overige reacties		

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
69.	Handtekeningenactie inwoners gemeente Altena	Betrekken bij het opstellen van de kadernota grootschalige opwek.	Opgenomen in procesvoorstel kadernota
70.	Gemailde reactie op de visie, zie bijlage 4 Samengevatte aanvulling op de bijeenkomst op 29 oktober: a) Het onzinnige van biomassa daarvan lijkt nu ook in Den Haag door te dringen. b) Gas is en blijft (ook voor woonhuizen) voorlopig het beste alternatief. Gas is schoon en in overvloed aanwezig! c) Doorstroming verkeer werd een discussie over fietsers, maar het moet en/en zijn. Gemotoriseerd verkeer dat doorstroomt vervuult minder (NOx en fijnstof) en stoot minder Co2 uit. d) Led verlichting: Hoe staat het met gemeentelijke sportvelden? e) Grote evenementen: Ik heb ooit uitgerekend wat de toer caravaan (Tour de France) uitstoot aan Co2. Dat ging toen over Frankrijk. Tegenwoordig starten wielervedstrijden niet meer in het thuisland, maar elders. De Vuelta komt bijvoorbeeld naar Brabant. Gaat uitsluitend over geld. Milieu (al het materiaal, de volgwagens, reclamewagens en wielrenners) komen niet te voet	70a: zie reactie 1.3.a. 70b: het proces om van het gas af te geraken wordt beschreven in de transitievisie warmte 70c: zie reactie 15 70d: zie reactie 50 70e: zie reactie 23	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
71.	Nog een idee n.a.v. de bijeenkomst van afgelopen dinsdagavond. De aanwezigen stonden allemaal al wel positief t.a.v. maatregelen op het gebied van duurzaamheid. De neuzen stonden min of meer in dezelfde richting. Het zou zeer interessant kunnen zijn om juist ook eens met andersgestemden een bijeenkomst te beleggen. Wat zijn hún overwegingen / argumenten? Vaak leer je van gesprekken met personen met een andere mening juist ook heel veel. Ook "wij" zijn gekleurd, hebben wij wel altijd het juiste plaatje? En wie weet kunnen wij die anderen overtuigen van onze visies. Lijkt mij zeer uitdagend en zoals gezegd uitermate interessant om dat ook eens te proberen. En ook hierbij geldt dat ik ervoor open sta om mijn steentje bij te dragen.	Het is correct dat een oproep om mee te praten over abstracte thema's een beperkte doelgroep trekt. Ondanks dat we in de communicatie e.e.a. zo concreet mogelijk hebben willen maken. We weten dat bij de uitwerking van de verschillende projecten naarmate het concreter wordt de betrokkenheid hoger wordt. Wij staan open voor de suggestie om ook andersgestemden te betrekken. Dat vraagt een andere manier van benaderen, bijvoorbeeld op straat of langs het voetbalveld.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.
72.	Bijlage 5, aanvulling visie duurzaamheid a) Met betrekking tot het opwekken van energie gaat de gemeente veel zonnepanelen plaatsen. Daar moet veel geld voor betaald worden. Gebruik daar ook elk dak voor van alle huizen en bedrijven. Een win-win situatie. De bewoners hoeven niet extra in de buidel te tasten en U hoeft geen subsidies en/of leningen te verstrekken aan inwoners die panelen zouden willen plaatsen. Bovendien heeft de gemeente hierdoor minder ruimte nodig in de open ruimte die dan weer voor groen gebruikt kan worden. Het liefst bio-divers. b) Ons voorstel is om alle nieuw te bouwen huizen etc. van hout te maken. De reden wordt duidelijk gemaakt in de uitzending van de	a) Het plaatsen van zonnepanelen op daken van derden vraagt forse privaatrechtelijke afspraken. Wij laten dit over aan de markt maar faciliteren daar wel in door bijvoorbeeld in uitgiftevoorwaarden op bedrijventerreinen zonnepanelen op het dak verplicht te stellen. Overigens is de opgave zodanig groot dat alleen panelen op daken onvoldoende zijn. De gemeente focust zich daarom op een verantwoorde grootschalige opwek in het buitengebied.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	<p>VPRO's "Tegenlicht" van 20 oktober j.l "Houtbouwers". Een fantastisch duurzaam idee.</p> <p>c) Een ander idee. Verlaag de maximum snelheid op de A59 naar 100 kilometer.</p> <p>d) Aanleggen van schoolfietsroutes.</p> <p>e) Daarnaast fietsstraten waar de auto te gast is.</p> <p>f) Binnen 50 meter van de schoolingangen een parkeerverbod voor auto's.</p> <p>g) Bewustwording van burgers. Voorlichting; een belangrijke taak voor de gemeente. En niet alleen in de weekblaadjes. Maak er acties van, ludieke feestjes.</p> <p>h) Geef elke school de middelen om voor te lichten door praktisch onderwijs: eigen bomen planten, eigen tuin te beplanten en te oogsten. Laat middelbare scholieren in het kader van maatschappijleer en sociale vaardigheden de basisschoolleerlingen leren duurzaam te zijn. Daarbovenop iedere leerling zijn of haar eigen stukje volkstuin.</p>	<p>b) Houtbouw is een duurzame manier van bouwen. Als gemeente schrijven wij geen materiaalsoorten voor. Er zijn meerdere manieren om duurzaam te bouwen.</p> <p>c) Het verlagen van de snelheid op de rijkswegen is een rijksbevoegdheid. De recente plannen van het rijk gaan uit van een verlaging van de maximum snelheid naar 100 km/h</p> <p>d) In het verkeersplan is aandacht voor schoolfietsroutes</p> <p>e) Fietsstraten worden steeds vaker toegepast en vormen een te overwegen inrichtingsvariant voor toekomstige fietsroutes en woonstaten</p> <p>f) Dit is maatwerk per school.</p> <p>g) De uitreiking van de duurzaamheidsprijs is een goed voorbeeld. Wij zijn voornemens dit soort bijeenkomsten vaker te organiseren.</p> <p>h) Zie reactie 55</p>	
73.	<p>Per email, woensdag 30 oktober, aanvullingen en ideeën</p> <p>a) Voorstel om een breed platform op te richten en de ideeën uit te werken, te laten zien via de metafoor van het "Secundair halvenzolenlijntje" en daadwerkelijk te tonen langs een fysieke route. De uitwerking van het idee is beschreven in bijlage 6.</p> <p>b) "Lokale smaken" & "Heel Waalwijk bakt" Wellicht wel een idee om ondernemers in the picture te krijgen en te stimuleren dat horeca meer samenwerkt met lokale producenten. Een festival met lokale "haute cuisine" waarin ook de entourage, meubels, kleding etc zoveel mogelijk lokaal is. Met een wedstrijd: "Heel Waalwijk bakt" waarin hobby of cheffok natuurlijk een product uit de gemeente moet gebruiken.</p> <p>c) "The green battle" Een leuke inspirerende wedstrijd tussen de scholen. Elke school die mee wil doen mag 2 opdrachten bedenken. Al deze opdrachten samen vormen de opdrachten voor de scholen die meedoen. (bijvoorbeeld: "bedenk een goede toepassing voor het plastic wat in 1 maand op school weggegooid wordt)</p> <p>d) "Duurzaamheidspleinen" Per wijk bepaalde dingen collectief beheren (bijv kippen, waterpomp, stroom, zonnepanelen, delen van bepaalde machines, gereedschappen etc, inzamelen van recycle materiaal). Hier moeten natuurlijk wel mensen toe bereid zijn dit te beheren, onderhouden en omarmen, dus wellicht iets om dit te doen op plekken waar er draagkracht is. Het kan ook ouderen in die wijk een functie geven waardoor er minder isolement is.</p> <p>e) "De Waalwijkse donuts" Industrie stimuleren zich te laten inspireren naar het model van de "donut economie" door Kate Raworth. Een</p>	<p>Deze indiener heeft zeer veel creatieve ideeën ingebracht. We nemen contact op met de indiener om e.e.a. verder uit te werken en te onderzoeken op welke wijze wij kunnen ondersteunen bij de uitvoering van de ideeën of welke ideeën wij zullen overnemen.</p> <p>a) Goed idee, we nemen contact op met mevrouw om haar in verbinding te brengen met de initiatiefnemers van Buurkracht, zie reactie 6</p> <p>b) Goed idee, we nemen contact op met de indiener om haar in contact te brengen met de indiener van de Wollukse eetwijzer, zie reactie 17</p> <p>c) Goed idee, zullen we in overleg met de indiener betrekken bij het project ter vergroting van de jeugd op de scholen, zie reactie 55</p> <p>d) Ook dit idee sluit aan bij initiatieven van Buurkracht, zie reactie 6.</p> <p>e) Steeds meer bedrijven in Waalwijk omarmen het circulair ondernemen. Samen met VNO-NCW reiken we de Groene Pluim uit, mede om dit te stimuleren.</p> <p>f) We zullen dit betrekken bij onze communicatieuitingen over het thema duurzaamheid</p> <p>g) Goed idee, we nemen contact op met mevrouw om haar in verbinding te brengen met de initiatiefnemers van Buurkracht, zie reactie 6</p>	Dit leidt niet tot een aanpassing van de concept-visie.

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	<p>documentaire van Tegenlicht die mij en anderen in mijn omgeving echt wel nieuwe inzichten heeft gegeven. Hier is lang niet iedereen aan toe, maar erg mooi vind ik. Hoe kunnen we meer circulair ondernemen in gemeente Waalwijk? Hoeveel "kringlopen" krijgen wij binnen onze gemeente gesloten? Dit kan uitgroeien tot zo'n succes dat anderen het voorbeeld graag volgen.</p> <p>f) "Binnenstebuiten" Dit programma laat op verschillende vlakken duurzame initiatieven zien (wonen, werken, koken, natuurgebieden etc). Er zijn in de uitzendingen ook al best wat plekken bij ons in de buurt bezocht. wellicht iets daar een mooie compilatie van te maken of een programma te maken in "binnenstebuitenstyle"</p> <p>g) "duurzaam wonen loket" & "duurzame kern" Niet voor iedereen is het weggelegd je huis volledig te verduurzamen of een nieuw duurzaam huis neer te zetten. Daarbij zal er in de toekomst ook een groot aantal huizen beschikbaar komen die misschien wel te groot zijn voor kleine gezinnen, en makkelijk op te delen zijn tot een huis voor meerdere gebruikers. Of heb je een groot huis, kun je misschien een gedeelte verduurzamen (waar je in de winter het meest bent) zodat je niet je hele huis op de schop hoeft te nemen (wij noemen dit dan aan onze keukentafel: "een duurzame kern") Veel mensen willen aan de slag, maar kunnen financieel niet, of zien hun mogelijkheden niet. Het zou heel goed zijn als er gespecialiseerde hulp kan zijn van mensen die het totaalbeeld voor jou woning / gezin / manier van leven mee op kunnen maken. Nu ben je zelf vaak bezig met isoleren van je muren, dan weer panelen, terwijl een totaalplan misschien veel positiever uit kan pakken in alle opzichten. Duurzaam maatwerk dus! Aangezien dit misschien ook wel een aantal wijzigingen op gemeentelijk niveau vergt, is het goed dat gemeente hierin een rol speelt om de touwtjes in handen te houden.</p> <p>h) "Biodiversiteit" door oa koolmezenkasten plaatsen zoals gemeente Den Bosch en Sint-Michielsgestel. Ik werk op een houtwerkplaats en het is werkelijk overweldigend hoeveel huisjes voor koolmezen we aan het maken zijn om op een natuurlijke manier de processierups te bestrijden. Hopelijk huizen meer koolmezen op de plekken waar de rups zit, en eten ze vroeg in het jaar hun buikjes vol. Menig eikenboom wordt nu behangen met een koolmezen huisje. Dat is uiteraard niet voldoende, wil de biodiversiteit weer in balans willen komen zal dat van veel meer afhankelijk zijn. Het is alleen heel jammer dat niet veel mensen zich daar meer bewust van zijn. Stimulatie van inheemse planten, iets meer wildgroei, plekken bij mensen in de tuin of in parken waar de beestjes kunnen rommelen, overnachten, overwinteren, schuilen, spelen, eten, maar ook meer nuttige beplanting en bloemenzones, ander maaibeleid. Het is best jammer dat er niet meer eetbaars is voor mens en natuur in onze</p>	<p>h) Goed idee. We zullen dit idee betrekken bij de uitwerking van de groene agenda, het vergroten van de biodiversiteit.</p> <p>i) Het opnemen van kunst zou verder uitgewerkt kunnen worden in het eerste aangedragen idee, 73a.</p>	

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	<p>parken en perken. Gemeente Den Bosch heeft honderden huisjes bij onze werkplaats: In hout besteld, en hangt ze zelf op met hun groenvoorziening. Gemeente Sint-Michielsgestel wil graag dat inwoners zelf aan het timmeren gaan met elkaar, en per huisje krijgt iemand € 5,- vergoed. Iemand kan bijv wel 20 huisjes hangen in de eikenbomen in die betreffende straat. Burger zoekt contact met de desbetreffende wijkconsulent om het aantal te overleggen. Op steeds meer plekken zie je plukzones ontstaan, voedselbossen, tuinen met eetbaars wat gedeeld wordt. Buiten de waarde voor de natuur is een andere enorm grote waarde de educatie voor kinderen, dat je dichtbij kan laten zien hoe alles groeit en bloeit en een bijzonder evenwicht heeft, waar wij als mens enorm afhankelijk van zijn.</p> <p>i) "Duurzame kunst" Om het thema nog meer in the picture te krijgen zou het misschien ook mooi zijn creatieven uit de gemeente uit te nodigen bepaalde plekken meerwaarde te geven door bijv graffiti kunst, recycle-objecten te ontwerpen om zo nog meer het verhaal met woord en beeld te kunnen vertellen. Sommige mensen snappen nog steeds niet waarom het zo belangrijk is dat er bijen zijn. Dat vind ik best zorgelijk. (kunstwerk waarin het proces van bestuiving tot langstraatse elstar appel wordt verbeeld bijv)</p>		
74.	<p>Per email, Maandag 11 november Opmerkingen op visie, zie bijlage 7</p> <p>a) Bladzijde 6 "We vervoeren ons zonder fossiele brandstoffen te gebruiken" en bladzijde 13: "Duurzame Consumptie en Productie (hoofdstuk 5). In 2030 worden duurzame keuzes gemaakt en is Waalwijk klaar voor het elektrificeren van het personenvervoer." Een vermindering van het aantal afgelegde kilometers is dus ook van belang</p> <p>b) net als een vermindering van de maximumsnelheid naar 100 km/uur (die maximumsnelheid dus vooral handhaven op de Maasroute en Eftelingweg!).</p> <p>c) Goede busverbindingen naar Den Bosch, Tilburg en het industrieterrein zijn ook goede manieren om het totaal verbruik van brandstof te verminderen.</p> <p>d) Vrij liggende, brede fietspaden en goede bewaakte fietsenstallingen met ruime openingstijden verminderen ook het aantal autokilometers per persoon doordat daardoor het fietsverkeer toe zal nemen.</p> <p>e) Stoplichten en kruispunten fietsvriendelijker inrichten. Voorbeeld: als je van het halve zolenpad naar de Wilhelminastraat wilt, moet je altijd onderaan de heuvel vol op de rem om op de knop te kunnen drukken, dat stoplicht is anders nooit groen. En dan moet je oppassen voor de auto's die van links komen want die hebben dan</p>	<p>a) De beïnvloeding van de vervoerwijze keuze en de af te leggen afstand is al langer een belangrijk thema. In het verkeersbeleid van de gemeente wordt hier uitgebreid op ingegaan.</p> <p>b) Zie reactie 72c</p> <p>c) Zie reactie 74a</p> <p>d) Zie reactie 74a</p> <p>e) Zie reactie 74a</p> <p>f) Zie reactie 58</p> <p>g) Zal in de tekst van de visie verduidelijkt worden</p> <p>h) Zal in de tekst verduidelijkt worden</p> <p>i) Deze rapportage is via de gemeentelijke website beschikbaar: https://waalwijk.notubiz.nl/document/7843181/1/R6_6-19_Bijlage_2_Duurzaamheidsbenchmark_Waalwijk, Dit zal op een vindbaardere plaats gezet worden.</p> <p>j) De opmerking is doorgegeven aan het team beheer en onderhoud.</p> <p>k) Zie reactie 6</p> <p>l) De instelling van de wenselijke temperatuur is een keuze van de gebruiker en bepaalt in belangrijke mate</p>	De tekstuele omissies (g, h, cc) zullen gecorrigeerd worden in de visie

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	<p>ook groen. Of zou je als fietser nog een keer moeten stoppen aan de overkant om daarna pas de Wilhelminastraat in te mogen? Er zijn diverse plaatsen in Waalwijk waar je met de fiets twee keer moet stoppen om linksaf te kunnen, terwijl auto's in een keer door mogen. In Enschede bijvoorbeeld zijn alle fietsstoplichten op een kruispunt tegelijkertijd groen, zodat je in één keer overal heen kunt.</p> <p>f) Reserveerbare leenfietsen bij busstation, zodat je zeker weet dat je op de fiets naar het industrieterrein kunt voor je werk.</p> <p>g) Bladzijde 10: "leisure" – wordt hier mee vrijetijdsbesteding bedoeld?</p> <p>h) Bladzijde 15: een "diepe", een "grote" of een goed gevulde portemonnee?</p> <p>i) Bladzijde 15 "Voor meer informatie wordt verwezen naar rapportage van TELOS, Duurzaamheidsbenchmark Waalwijk, 19 november 2018." Staat deze rapportage op de site van de gemeente Waalwijk zodat iedere inwoner dit document kan lezen?</p> <p>j) Bladzijde 17 Energiezuinige openbare verlichting Ledverlichting kan 's nachts na 11 uur op halve aantal – scheelt stroom en scheelt lichtverontreiniging. Bij de oude verlichting ging de helft uit na 11 uur en dat was prima, nu met die nieuwe led blijft het de hele nacht aan (en heb ik dus lichtdichte gordijnen moeten organiseren).</p> <p>k) Bladzijde 17 "We staan aan de vooravond van een grote 'verbouwing'. Idee: infraroodcamera's uitlenen (tegen borg) aan inwoners, zodat je zelf kan zien waar je huis het meeste warmte verliest. Of acties organiseren waarbij een deskundige met infraroodcamera opnamen maakt van huizen van mensen die dat willen. En uitleen van stroomverbruikmeters.</p> <p>l) Energieverbruik gemeente in openbare gebouwen en scholen: overal de thermostaat op maximaal 20 graden, warmer is niet nodig zolang er truien en hemden bestaan. Wel tochtstromen in de gaten houden – die veroorzaken een lage gevoelstemperatuur.</p> <p>m) Winkels verbieden om te koelen of stoken voor de buitenlucht: geen terrasverwarmers en geen open winkeldeuren toestaan of deze zaken een belastingvoordeel geven.</p> <p>n) Voor de lange termijn ook onderzoek doen naar het winnen van energie uit het stromen van de Maas – in samenwerking met de TU Eindhoven bijvoorbeeld.</p> <p>o) Bladzijde 18 "warmtenet". Het blijkt noodzakelijk om garanties inbouwen dat mensen niet te veel betalen voor stadsverwarming - zie https://www.duurzaamnieuws.nl/stadswarmte-te-duur-door-koppeling-gasprijs/</p> <p>p) Bladzijde 21: "Initiatieven om tuinen te vergroenen en water in, op of onder de woning langer vast te houden worden gefaciliteerd." Idee: spaaractie voor regentonnen opzetten in samenwerking met de</p>	<p>het gevoel van comfort. De isolatie en verduurzaming van de gemeentelijke maatschappelijke panden is opgenomen in het plan van aanpak verduurzaming gemeentelijk vastgoed.</p> <p>m) Zie reactie 24</p> <p>n) Interessante suggestie. Alena experimenteert hiermee. Wij volgen dit aandachtig en beschouwen dit als een innovatieve techniek. Voor de grootschalige opwek van energie op de korte termijn zien we dit niet als een oplossing.</p> <p>o) De wijze waarop en de condities waaronder wij de warmtetransitie vormgeven wordt beschreven in de nog op te stellen visie warmtetransitie in 2020. In de warmtewet is vastgelegd dat eindgebruikers niet meer kosten voor duurzame warmte hebben dan voor conventionele warmte.</p> <p>p) Leuk idee. We zullen dit idee betrekken bij de organisatie van de week van het water in 2020</p> <p>q) Leuk idee. Idem</p> <p>r) Dit is al geregeld. Inwoners kunnen bij de gemeente een geveltuintje aanvragen</p> <p>s) In nabijheid van appartementencomplexen wordt afval in straat- of ondergrondse containers verzameld. Hier faciliteert de gemeente dus in. Op basis van onderzoek wordt in 2020 het geactualiseerde grondstoffenbeleid aan de raad aangeboden.</p> <p>t) In het geactualiseerde grondstoffenbeleid wordt voorgesteld het restafval minder te faciliteren dan afval wat te hergebruiken is. Dit beleid wordt in 2020 aan de raad ter besluitvorming aangeboden.</p> <p>u) De milieustraat kent een zaterdagopenstelling. Een avondopenstelling wordt vooralsnog niet overwogen.</p> <p>v) Wij volgen hierbij de landelijke ontwikkelingen</p> <p>w) Een leuk idee. Wij onderzoeken de mogelijkheden</p> <p>x) Hierin verschillen wij van mening. Het is gebleken dat afval afval aantrekt. Het snel verwijderen is dus belangrijk. Uiteraard schuwen wij ludieke acties om afval te voorkomen of te verwijderen niet. Daarnaast sluiten wij aan bij landelijke acties als World Cleanup Day en faciliteren we zappers.</p> <p>y) Wij rusten de zappers niet uit met politieke mededelingen</p> <p>z) De tekst "vrijwilliger" zullen we in het overleg met de ZAPPERS bespreken.</p>	

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	<p>lokale supermarkten. Regentonnen ook kleiner en in andere vormen voor mensen met een kleine tuin.</p> <p>q) En/of spaaracties voor gevelbedekkende planten zoals klimop.</p> <p>r) Assistentie verlenen bij vergunningen om openbare stoeptegels te vervangen door plantvakken.</p> <p>s) Bladzijde 23: "De aan de raad voorgestelde ambitie voor 2021 is gemiddeld 45 kilogram restafval per persoon per jaar." Belangrijk om uit te zoeken waar in Waalwijk te weinig gescheiden wordt, dit kan aan de hand van de gegevens over de hoeveelheid restafval per persoon te vergelijken met het aantal inwoners op dat adres. In die buurt kan men dan extra aandacht besteden aan het belang van scheiding. NB: flatbewoners hebben vaak te weinig ruimte om 10 of meer verschillende afvalbakken neer te zetten!!! (glas, papier, gft, rest, pmd, elektronisch afval, hard plastic, metaal, piepschuim, chemisch afval).</p> <p>t) Grijs container voor restafval veranderen in container voor pmd, restafval in losse, dure vuilniszakken (net als in Zwitserland).</p> <p>u) De milieustraat ook een avond in de week openstellen geeft meer mensen de kans om hun afval gescheiden in te leveren. Desnoods in ruil daarvoor een of twee dagdelen minder open zijn. Aan de hand van de betalingen moet uit te zoeken zijn wat de minst drukke dagdelen zijn op de milieustraat!</p> <p>v) Ook zinvol: landelijk streven naar symbolen op verpakkingen: Gekleurde vuilnisbakjes: geel voor plastic, grijs voor rest, groen voor gft, wit voor papier, blauw voor glas, zwart voor metaal of een andere kleurcodering – als het maar landelijk hetzelfde is. Dan weten ook mensen die niet veel lezen in welke bak of zak iets terecht moet komen. (Maak het simpel)</p> <p>w) Bij de halfjaarlijkse afrekening de hoeveelheid restafval vergelijken met de gemiddelde Waalwijker en / of het landelijk gemiddelde met een lachend, een neutraal dan wel een sip gezichtje, zoals bij snelheidsmetingen. (Maak het leuk). Lachende gezichtjes kunnen ook bij gas/licht/water verbruik.</p> <p>x) Bladzijde 23: "De komende jaren blijven we ons inzetten op het voorkomen van zwerfafval door vanuit het onderhoud van de openbare ruimte actief in te zetten op het verwijderen ervan." Je voorkomt zwerfafval niet door het snel te verwijderen, dat blijft dweilen met de kraan open. Voorkomen kan door bijvoorbeeld carnavalsverenigingen een vat bier aan te bieden als ze in de optocht geen serpentines, snoep en confetti e.d. op straat gooien. Of door kinderen mee te laten helpen op "clean-up day" (of een soortelijke activiteit van hun eigen school) en ze dan een "diploma" te geven met daarop de tijden dat het duurt voordat afval verteerd in de natuur en een gratis toegangskaartje voor het Olympiabad. Buiten</p>	<p>aa) De reactie is onder de aandacht gebracht bij het betreffende team.</p> <p>bb) Goed idee, we zullen de haalbaarheid onderzoeken.</p> <p>cc) Typefouten zullen gecorrigeerd worden, hier wordt parkeerplaatsen per woning bedoeld.</p> <p>dd) Er wordt een monitoringssysteem opgezet met het doel de resultaten te kunnen publiceren</p> <p>ee) De tips zullen betrokken worden bij het idee uit de duurzaamheidsprijsvraag.</p>	

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	<p>oplaten van ballonnen en vuurwerk verbieden (alleen centraal vuurwerk).</p> <p>y) Zappers vest geven met tekst erop: "liever geld voor zorg dan voor opruimen van zwerfvuil"</p> <p>z) Of iets dergelijks. Deze tekst ook op bushokjes, prullenbakken et cetera plakken. Of de tekst "Vrijwilliger" – dat mensen zien dat we geen betaalde gemeenteambtenaren zijn. "belangrijke doelgroep, de jongeren". Het zijn niet alleen de jongeren die zwerfafval op straat gooien, ouderen doen het ook! En die geven het voorbeeld aan de jongeren.</p> <p>aa) Bladzijde 24: snelfietsroute naar den Bosch: daarvoor moet je niet de bestaande spoorbrug bij Drunen opofferen!</p> <p>bb) Bladzijde 27: "De gerealiseerde energiebesparing en afvalreductie communiceren we frequent, goed zichtbaar, beeldend en op plaatsen waar veel mensen komen." Komt er een overzichtsbord met de resultaten van de laatste maand op het plein voor het oude gemeentehuis?</p> <p>cc) Bladzijde 36 "bijv. 1,5 meter aan parkeernorm. In de toekomst kunnen we wellicht 1,1 meter hanteren. Met " Een auto past toch niet in 1,1 meter in de lengte? Of in 1,1 m2? Of is hier 1,1 auto per woning bedoeld?</p> <p>dd) Voortgangsrapportage: Cijfers presenteren over het huidige energie verbruik in Waalwijk – hoeveel daarvan is van huishoudens met aantal huishoudens erbij, hoeveel van bedrijven, hoeveel van buurthuizen, scholen, openbare verlichting et cetera en dan jaarlijks rapporteren over de toe- of afname van het verbruik.</p> <p>ee) Tips voor uitwerking inzending duurzaamheidsprijsvraag Plein bij de Leest:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wadi • Fruitbomen • Moestuin voor bewoners flat? • Hondenuitlaatveldje? • Bankje (niet onder de fruitbomen!) met afvalbak en sigarettenpeukentegel • Picknickbank • Watertappunt • Sigarettenpeukentegel bij in/uitgang Leest • Looppad van busstation/parkeerplaats naar Unnaplein (anders komen er olifantenpaadjes). Huidige looppaden registreren met camera of krijgt op de tegels – waar het krijt weg is, werd gelopen. • Wordt de jeu de Boule baan gebruikt? Zo niet, opheffen of wadi van maken. • Flatbewoners betrekken bij het ontwerp!!!! 		

	Samenvatting reactie, idee, suggestie	Beantwoording	Aanpassing
	<ul style="list-style-type: none"> Leuk voorbeeld van plein: Strijp in Eindhoven. Let ook op de hoge zuilen met planten en de grote boom, geeft een mooi driedimensionaal effect. 		
75.	Per email Donderdag 14 november aanvulling groenbeleid, zie bijlage 8	Wij hebben met dank voor de kennisgeving, notie genomen van het artikel en dit in handen gesteld van medewerkers groenbeleid.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
76.	<p>Per email 8 november, informatie m.b.t. houtbouw</p> <p>Ten eerste wil ik mijn waardering uiten over dat ik vind dat jullie erg goed bezig zijn met het thema duurzaamheid. Ik kwam iets tegen en wil jullie daar graag op wijzen. De mogelijkheden van houtbouw om zo de doelstellingen voor de toekomst te halen. Bijgevoegd een aflevering van tegenlicht om u een idee te geven hoe het bij kan dragen.... https://www.vpro.nl/programmas/tegenlicht/kijk/afleveringen/2019-2020/houtbouwers.html</p> <p>Ik hoop dat jullie hier serieus naar willen kijken. Ik ben na het zien in ieder geval erg enthousiast.</p>	Wij hebben, met dank voor de kennisgeving, notie genomen van de documentaire.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.
77.	<p>Per mail 7 november, aanbod te helpen bij vervaardiging energie-simulatie</p> <p>Ik heb tweemaal windmolens en zonnepanelen op een grote kaart van Waalwijk mogen plaatsen. Dit is best leuk om te doen en het toont de uitdagingen waar de gemeente voor staat.</p> <p>Als game designer denk ik dat het heel makkelijk digitaal te maken is waardoor je meer mensen kan bereiken.</p> <p>Als jullie mij de kaart digitaal kunnen aanleveren, en aan kunnen geven hoe groot de verschillende fiches in verhouding zijn, met de bijbehorende energie-waardes, dan wil ik wel een snelle poging wagen.</p>	Wij hebben met dank kennisgenomen van het aanbod en zullen het voorstel betrekken bij de communicatie over de kadernota Grootschalige Opwek en vanuit dit project contact opnemen met de indiener.	Dit leidt niet tot een aanpassing van de conceptvisie.

Bijlagen

Bijlage 1, mail ZLTO

Op 12 sep. 2019 om 16:37 heeft Mari van Drunen <mvandrunen66@gmail.com> het volgende geschreven:

Beste heer de Jong,

Wij willen u bedanken voor het goede gesprek op 20 augustus met u en Wethouder Odabasi. U heeft gevraagd naar de ZLTO visie op het gebied van de energie transitie.

Allereerst benadrukt de ZLTO bij haar leden de mogelijkheden over besparing van energie. We hebben in ons gebied De Langstraat een grote diversiteit aan bedrijven met veehouderij en tuinbouw in de meerderheid, groot en klein. De land- en tuinbouw heeft zich historisch in het gebied als gezinsbedrijf ontwikkeld. De Langstraatse melkveesector staat onder druk. Liberalisering van de zuivelmarkt en de vele overheidsregels leidt naar verwachting tot een daling van het besteedbaar inkomen van de melkveehouder. Het aantal bedrijven in de Langstraat zal fors afnemen. Tegelijkertijd ontstaat de noodzaak om duurzamer te produceren in de Nederlandse land- en tuinbouw. Boeren en tuinders hebben daar alle belang bij en doen er alles aan om duurzamer voedsel te produceren. Biodiversiteit en een gezonde bodem, water en lucht zijn de basis van een duurzame agrarische sector.

De effecten van de klimaatverandering zetten de voedselproductie onder druk. Door samen op te trekken met natuur- en milieu- en tal van andere organisaties in de Langstraat en te werken vanuit de eigen kracht, ontstaan nieuwe invalshoeken en visies.

Het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen uit de veehouderij kan door het vastleggen van koolstof in de bodem. Zo ontstaan energie- en klimaat neutrale kringlopen en dragen boeren en tuinders bij aan de klimaatdoelen. Ook precisielandbouw levert een fikse bijdrage aan de verduurzaming van de landbouw. Wanneer elke plant en elk dier exact krijgt wat ze nodig hebben, verbetert zowel de productie als de kwaliteit en wordt ziekte voorkomen.

Agrarische sector grijpt de kans en is ook voorloper in duurzame energieproductie.

De afgelopen jaren is de sector al succesvol geweest in het opwekken van duurzame energie. Ruim 45% van het landelijk duurzaam energiegebruik wordt nu al opgewekt door de landbouw sector, voornamelijk door het gebruik van wind, zon en biomassa. Daarnaast wordt aardgas op een efficiënte manier omgezet in elektriciteit en de daarbij vrijkomende warmte. De CO2 wordt weer in de tuinbouw benut om via fotosynthese om te zetten in zuurstof.

Energie is momenteel een 'hot item', ook in de agrarische sector. Liberalisering van de energiemarkt, stijgende energieprijzen en zorg om het broeikaseffect creëren nieuwe kansen voor de melkveehouderij en tuinbouw. Nieuwe technieken voor mestvergisting, methaanwinning, gebruik van metabole warmte, integratie van energiesystemen met andere sectoren zoals de tuinbouw bieden perspectief voor de toekomst.

Binnen de veehouderij en tuinbouw zijn randvoorwaarden voor het oogsten van deze energie aanwezig. Te denken valt aan warmte, gewas en mest voor energieproductie, beschikbare dakoppervlakte van stallen voor energiepanelen en ruimte voor windturbines. Ook in Waalwijk.

In het Langstraatse gebied ligt nog een grote potentie voor duurzame energieproductie. ZLTO De Langstraat werkt eraan om samen met boeren en tuinders kansen op te pakken, vooral op regionaal en lokaal gebied. De toenemende vraag naar stroom en gas uit de buurt biedt boeren en tuinders volop kansen als leverancier van duurzame energie.

De veehouderij kan ook een substantiële bijdrage gaan leveren aan het verminderen van de CO₂uitstoot door energiebesparing en door opwekking van hernieuwbare energie. De melkveehouderij is bij uitstek geschikt voor opwekking van energie zonder verdringing van voedselproductie door inzet van zonnepanelen op staldaken, windmolens en monomest vergisting. Dat gebeurt nu al maar kan nog verder worden ontwikkeld. Een energieneutrale melkveehouderij in 2030 is de ambitie. Voor een toekomstbestendig verdienmodel van een melkveehouder is het van groot belang dat energiebesparing en de productie van duurzame energie worden meegerekend in de visie.

De glastuinbouw moet een afnemer worden van rest- en aardwarmte, maar kan ook een bijdrage leveren aan dergelijke netten. Hierbij kan de glastuinbouw leidende rol spelen. De ZLTO heeft het doel dat in de toekomst de warmte voor kassen niet langer van aardgas komt, maar van duurzame bronnen moet komen. Wij zijn voor realisatie op korte termijn van de warmtenetten in deze regio met een combinatie van industrie en de tuinbouw.

Door gebiedsgerichte initiatieven te starten (samenwerking met lokale energiecoöperaties) kan de sector lokale energieketens realiseren in samenwerking met de omgeving. Daarmee versnellen we de duurzame energietransitie en draagt dit tegelijkertijd bij aan de transitie naar een circulaire economie.

Wij streven ernaar om met energiebesparing, productie van duurzame energie en koolstofopslag daardoor de sector haar verantwoordelijkheid voor neemt voor onze volgende generaties.

De boeren en tuinders zijn onze toekomstige lokale energieproducenten!

Kort samengevat komt de ZLTO De Langstraat op een paar actiepunten:

1. Op de daken van stallen en schuren zijn vele vierkante meters beschikbaar voor zonnepanelen. Graag willen wij ook samen met Gemeente Waalwijk bekijken waar eventuele zonneweides zich in de toekomst nog kunnen ontwikkelen zonder dat het goede en kostbare landbouwgrond kost;
2. Restwarmte benutten in combinatie glastuinbouw met industrie en woningen;
3. Er is veel grond beschikbaar voor de productie van biomassa en het plaatsen van windmolens;
4. Het biogas dat vrijkomt bij mestverwerking is geschikt voor het opwekken van energie;

ZLTO De Langstraat wil graag in goed overleg met de Gemeente Waalwijk met behulp van bovenstaande punten streven naar een duurzame toekomst.

Met vriendelijke groet

Mari van Drunen

Voorzitter ZLTO De Langstraat

Bijlage 2, motie Hoekse Waard

A A N G E N O M E N M E T A L G E M E N E
S T E M M E N

Motie nationaal onderzoek laagfrequent geluid windturbines

De raad van de gemeente Hoeksche Waard, in vergadering bijeen op dinsdag 2 april 2019, gehoord de beraadslagingen in de vergaderingen van 12 maart 2019 en 19 maart 2019

Constateert dat:

- Er maatschappelijke onrust is over de mogelijke effecten van laagfrequent geluid - onder andere veroorzaakt door windturbines - op de gezondheid van mensen
- Er internationaal allerlei onderzoeken verschijnen die een verband tussen laagfrequent geluid en gezondheid vermoeden en adviseren om dit nader te onderzoeken
- Er onzekerheid en onrust is over de (inter)nationaal te hanteren afstandsnormen voor windturbines ten opzichte van woningen en andere gevoelige objecten
- Het windturbinepark aan het Spui tussen Nieuw-Beijerland en Piershil binnenkort in gebruik wordt genomen
- Er binnen een afstandscintour van 1000 meter bijna 500 woningen gelegen zijn
- Uit de milieu effecten rapportage (MER) blijkt dat alleen door het nemen van mitigerende maatregelen voldaan kan worden aan de normen voor de belasting op de gevels van woningen in Piershil, Hekelingen en Nieuw-Beijerland

Overweegt dat:

- Door de dorpsvereniging Filopopers nadrukkelijk aandacht is gevraagd voor de belasting als gevolg van het nieuwe windturbinepark
- Deze dorpsvereniging de raad heeft verzocht om een landelijk onderzoek naar deze belasting te steunen
- De geografische situering van het windpark deze locatie waardevol maakt als onderzoekslocatie
- Onderzoek alleen zinvol is in opdracht van de overheid die verantwoordelijk is voor het vaststellen van de afstandsnormen, te weten de rijksoverheid
- Dit vraagstuk relevant is voor de onderhandelingen aan de klimaattafels

Verzoekt het college van burgemeester en wethouders om:

- Het verzoek van Dorpsvereniging Filopopers aan de rijksoverheid, om het windturbinepark aan het Spui te betrekken in een nationaal onderzoek naar de effecten van laagfrequent geluid op de gezondheid, middels een schrijven te ondersteunen.
- Mede overheden, waaronder Provincie Zuid-Holland en gemeenten - al dan niet via de VNG - te verzoeken ook bij de rijksoverheid aan te dringen om voorgenoemd onderzoek uit te voeren.

en gaat over tot de orde van de dag.

Namens de VVD fractie:

Marijke Boorsma

Windpark Spui afstandscintouren 500 en 1000 meter

7 woningen binnen 500 meter (2 van initiatiefnemers)

489 woningen binnen 1000 meter (exclusief 7 woningen binnen 500 meter)

Bijlage 3 Manifest Waterstof Coalitie

Bijlage 4

Van: >

Verzonden: woensdag 30 oktober 2019 12:00

Aan: Duurzaam <duurzaam@waalwijk.nl>

Onderwerp: T.a.v. Eric de Jong

Beste Eric,

Naar aanleiding van de bijeenkomst van gisteren heb ik nog wat materiaal verzameld dat interessant kan zijn voor de toekomstvisie. Ik heb ook nog een paar cijfers die kunnen worden meegenomen in discussies en bepaalde zaken in perspectief zetten.

De uitstoot van Co2 door personenauto's is in 2018 met 1,8% toegenomen. Die toename is hoofdzakelijk te wijten aan de daling van dieselverkoop (diesels stoten minder co2 uit dan benzinemotoren) en niet aan de toenemende verkoop van SUV's zoals regeringssprekers beweren.

De gemiddelde uitstoot van Co2 van nieuwe auto's in Nederland was in 2018 105,5 gr/km. Dit is het laagste in Europa. Estland is met 132,3 gr/km koploper. Europees gemiddelde: 120,6 gr/km. Onze buurlanden Duitsland en België zitten overigens aan respectievelijk 129,9 en 119,5 gr/km.

Qua laadpalen staat Nederland (37.037) als piepklein landje ver bovenaan de lijst. Op de tweede plaats komt Duitsland met 27.459 palen...

Per 100 km hebben wij 28 laadmogelijkheden, de Duitsers 11,9.

Qua tankmogelijkheden voor waterstof komen we in de statistieken nog niet voor. Duitsland had er 62 in maart 2019 en wil er eind dit jaar 100 hebben. Het streven is 300 op termijn.

Waterstof blijkt qua infrastructuur ook goedkoper te zijn dan de aanleg van een laadinfrastructuur. Zie onderstaand bericht:

Het Duitse onderzoeksinstituut Jülich berekende vorig jaar de kostenontwikkelingen rond waterstofauto's versus batterij-EV's. Rijden er twintig miljoen elektrische auto's met batterij rond, dan kost de hele laadpaalinfrastructuur zo'n 51 miljard euro,

volgens hun cijfers. Bij twintig miljoen auto's op waterstof kost het 'maar' zo'n 40 miljard. Wat de brandstofkosten betreft: uiteindelijk zal de kilometerprijs voor beide types auto's even hoog uitpakken, volgens de cijfermeesters van Jülich: in beide gevallen circa 4,5 cent per kilometer, waarbij rekening is gehouden met het lagere rendement van waterstofauto's. [bron: NRC/ Carola Houtekamer]

Waterstof is veel breder inzetbaar dan uitsluitend voor transport. Onderstaand een goede reden om niet van het gas (in elke geval de infrastructuur) af te gaan!

In Japan zijn Tokyo Gas en Kyocera vandaag

begonnen met de verkoop van de 'Ene-farm Mini', het kleinste brandstofcel-warmtekoppelingssysteem ter wereld. De kleine uitvoering is zeer efficiënt en gering van formaat, 50 cm diep en 1,6 meter hoog. De 'Ene-farm Mini' maakt uit waterstof, thuis achter de voordeur, elektriciteit. De verkoop van de normale uitvoering van de Ene-Farm is in mei 2009 gestart en een succes te noemen, Tokyo Gas heeft er inmiddels 120-duizend van verkocht. In totaal staan er inmiddels 350-duizend in Japan, iedere maand komen er 4000 bij. De mini-uitvoering moet nieuwe markten aanboren. Tokyo Gas en Kyocera denken er 18-duizend per jaar te kunnen verkopen

Het zelf maken van elektriciteit achter de voordeur wordt als zeer efficiënt beschouwd. De waterstof komt de woning bijna zonder transportverliezen binnen via de gasleiding van het stadsgas en wordt daaruit gefilterd. In een brandstofcel wordt via een chemisch proces stroom geproduceerd. De warmte die daarbij vrijkomt wordt in de 'Ene-farm Mini' gebruikt om een boiler te verwarmen. Omdat de plaats waar elektriciteit wordt gemaakt dezelfde is

als de plaats waar het wordt gebruikt, is er geen transmissieverlies en is het systeem zeer vriendelijk voor de omgeving, waar de tijdens opwekking opgewekte warmte zonder verlies kan worden gebruikt. Zelfs als er een stroomstoring optreedt blijft het apparaat werken. Mobiele telefoons kunnen worden opgeladen via een speciaal stopcontact.

Over biomassa heb ik het gisteren al kort met je gesproken. Het onzinnige daarvan lijkt nu ook in Den Haag door te dringen. Gas is en blijft (ook voor woonhuizen) voorlopig het beste alternatief. Gas is schoon en in overvloed aanwezig! Het zou goed zijn als de VNG daar eens in Den Haag over gaat praten. Er dreigen, ook bij de nieuwbouw, verkeerde beslissingen te worden genomen. Leg gewoon altijd een gasleiding neer, want wat nu in Japan wordt toegepast, is over enkele jaren hier te koop.

Er zijn wat mij betreft gisteren een paar zaken niet echt aan bod gekomen dan wel niet helemaal uit de verf gekomen.

1. Doorstroming verkeer werd een discussie over fietsers, maar het moet en/en zijn. Gemotoriseerd verkeer dat doorstroomt vervuult minder (NOx en fijnstof) en stoot minder Co2 uit.
 2. Led verlichting. Hoe staat het met gemeentelijke sportvelden?
 3. Grote evenementen. Ik heb ooit uitgerekend wat de toer caravaan (Tour de France) uitstoot aan Co2. Dat ging toen over Frankrijk. Tegenwoordig starten wielervedstrijden niet meer in het thuisland, maar elders. De Vuelta komt bijvoorbeeld naar Brabant. Gaat uitsluitend over geld. Milieu (al het materiaal, de volgwagens, reclamewagens en wielrenners) komen niet te voet...
- Tot slot denk ik dat je, als je de bevolking wilt meekrijgen, met reële voorstellen en plannen moet komen. Dat we in 2043 geen zwerfafval meer hebben gaat alleen lukken als er geen mensen meer zijn. Zo is ook het streven naar 0 verkeersdoden per jaar in Brabant een volstrekt onhaalbaar iets. Als je dergelijke onrealistische doelen stelt, haken mensen juist af.

Vriendelijke groeten,

Bijlage 5

Van: < >

Verzonden: vrijdag 1 november 2019 21:06

Aan: Duurzaam <duurzaam@waalwijk.nl>

Onderwerp: aanvulling visie duurzaamheid

Goedenavond.

Na de bijeenkomst afgelopen dinsdagavond 29 oktober in het gemeentehuis nog enkele aanvullende opmerkingen.

Wij zijn blij verrast dat de Gemeente Waalwijk een grote ambitie heeft met betrekking tot duurzaamheid. Er is veel lef voor nodig om in 2043 een circulaire economie te zijn. Wij zijn enthousiast geworden na het lezen van het boek van Thomas Rau en Sabine Oberhuber: "Material Matters, Het alternatief voor onze roofofbouwmaatschappij". Hierin wordt uit de doeken gedaan wat circulaire economie is.

Op de omslag van het boek van Hilda Feenstra; "Duurzaam zijn moet je durven", schrijft Marjan Minnesma - directeur Urgenda: We hebben nog 15 jaar om de omslag te maken naar een volhoudbare economie en een leefbare samenleving. Dat kan. Als iedereen meedoet". Zij noemt dit boek een aanrader. Wij ook. Uit haar boek willen we in ieder geval graag de spelregels voor duurzaamheid noemen. Als de besluiten die genomen moeten worden voldoen aan deze spelregels, is er sprake van duurzaamheid.

- Breek de natuur niet sneller af dan de tijd die nodig is om te herstellen.
- Breng niet meer en sneller stoffen uit de aardkorst in het milieu dan de natuur kan verwerken.
- Breng niet meer en sneller natuurvreemde stoffen in het milieu dan de natuur kan verwerken.
- Doe geen dingen waardoor anderen beperkt worden in het kunnen vervullen van hun basisbehoeften

Met betrekking tot het opwekken van energie gaat de gemeente veel zonnepanelen plaatsen. Daar moet veel geld voor betaald worden. Gebruik daar ook elk dak voor van alle huizen en bedrijven. Een win-win situatie. De bewoners hoeven niet extra in de buidel te tasten en U hoeft geen subsidies en/of leningen te verstrekken aan inwoners die panelen zouden willen plaatsen. Bovendien heeft de gemeente hierdoor minder ruimte nodig in de open ruimte die dan weer voor groen gebruikt kan worden. Het liefst bio-divers. Als aanvulling op ons

idee van de zonnepanelen. Een duurzame tegenprestatie van de inwoners zou kunnen zijn de halve bestrating te verwijderen en hun tuin groen te maken.

Ons voorstel is om alle nieuw te bouwen huizen etc. van hout te maken. De reden wordt duidelijk gemaakt in de uitzending van de VPRO's "Tegenlicht" van 20 oktober j.l "Houtbouwers". Een fantastisch duurzaam idee.

Een ander idee. Verlaag de maximum snelheid op de A59 naar 100 kilometer.

Aanleggen van schoolfietsroutes. Daarnaast fietsstraten waar de auto te gast is. Binnen 50 meter van de schoolingangen een parkeerverbod voor auto's. In het kader van duurzaamheid zullen de bestaande regels, wetten en voorschriften aangepast moeten worden aan de door de rijksoverheid geëiste te nemen maatregelen voor het behalen van de milieudoelen.

Bewustwording van burgers. Voorlichting; een belangrijke taak voor de gemeente. En niet alleen in de weekblaadjes. Maak er acties van, ludieke feestjes.

Geef elke school de middelen om voor te lichten door praktisch onderwijs: eigen bomen planten, eigen tuin te beplanten en te oogsten. Laat middelbare scholieren in het kader van maatschappijleer en sociale vaardigheden de basisschoolleerlingen leren duurzaam te zijn. Daarbovenop iedere leerling zijn of haar eigen stukje volkstuin.

We hopen hiermee ons steentje bijgedragen te hebben. (Vreemde term eigenlijk in de taal van duurzaamheid waarbij houtbouw de voorkeur verdient.) Maar zo is de uitdrukking nu eenmaal. Later, en wie weet in 2043, weten we niet meer wat er bedoeld wordt met "je steentje bijdragen". Heel veel succes, veel moed en vooral plezier in het tot stand brengen van de visie. Wens de gemeenteraad namens ons ook deze moed.

Bijlage 6

Van: >

Verzonden: woensdag 30 oktober 2019 23:25

Aan: >; Duurzaam <duurzaam@waalwijk.nl>

Onderwerp: ideeën mbt duurzaamheid.

Hallo,

laat me allereerst beginnen jullie te laten weten dat ik het ontzettend fijn vind dat er op gebied van duurzaamheid geïnvesteerd wordt met tijd, moeite en leuke initiatieven om dit met zijn allen handen en voeten te geven, top! Eindelijk 😊!!!

Ik vind het zelf niet zo fijn in the picture te staan, dus vond het wedstrijdidee iets minder trekken, maar heb wel wat ideeën opgeschreven. Die zou ik alsnog graag willen delen, wie weet kan ik zo een steentje bijdragen, en ik wil ontzettend graag helpen, mochten er projecten zijn waar hulp nodig is.

Mijn ideeën:

"Secundair halvezolenlijntje"

- toen ik de oproep van de gemeente mbt duurzaamheid zag, dacht ik vooral dat het heel erg belangrijk is een inspirerend platform te creëren waar inwoners van de gemeente Waalwijk de komende jaren mogen pioneren, uitproberen, verkennen en samenwerken. Kortom, een plek waar wellicht alle plannen die binnenkomen op de vraag misschien wel samen kunnen komen.
- Zowel scholen, particuliere initiatieven, IVN, Milieu federaties, duurzame experimentele woningcoöperaties, agriforesting, moestuinders, voedselbankpercelen, speelnatuur, scouting, biologische telers, en allerlei andere duurzame denkers hebben wellicht een plan, mooi als die letterlijk "verbonden" kunnen worden met elkaar.
- Al deze plannen / projecten zouden "geschakeld" aan elkaar de gelegenheid kunnen krijgen hun duurzame plan tot realiteit te brengen in een: "secundair halve zolenlijntje". Laten we "t halvezolenlijntje" even als metafoor nemen; tussen Den Bosch en Lage Zwaluwe heeft dit spoorlijntje ooit dienst gedaan, nu is het grotendeels fietspad wat in een mooie groene omgeving onze gemeente prachtig

verbind. Laten we langs het fietspad in Waspik, Sprang-Capelle en Waalwijk zo'n 30 haltes maken waar een duurzaam project plaatsvindt. Ik ben er van overtuigd dat een keten van duurzame projecten de visie en missie van verduurzamen bij veel meer mensen binnendringt, en ervan overtuigen dat het heel hard nodig is dat we daar allemaal, naar ons eigen kunnen iets moeten doen. Hoe meer draagvlak we kunnen creëren, hoe beter denk ik!

Het lijntje;

- Goed bereikbaar per fiets
- Inspirerend voor onze eigen gemeente maar wellicht een voorbeeld voor andere gemeentes
- er is 1 station waar de duurzame plannen getoetst worden op haalbaarheid, uitvoerbaarheid etc. door mensen met kundigheid op dit gebied.
- 30 haltes waar plannen mogen ontstaan binnen nu en 5 jaar.
- Alle 30 projecten moeten te bezoeken zijn, dan wel dagelijks, 1 x in de week, of slechts een paar keer per jaar in vastgestelde open dagen.
- Wanneer je de route bezocht hebt hopen we dat je geïnspireerd bent hoe je duurzamer kunt wonen, werken, leven en recreëren.

Voorbeeld van haltes beginnend in Waspik (enkele zijn verzonden, sommige projecten zijn er zelfs al!)

- Halte 1; strook voor biodiversiteit tussen raamsdonk en brandweer Waspik (insectenhotel -> flora & fauna resort 😊!)
- Halte 2: natuurgebied de Veste + extra fruitbomen voor inwoners en educatie scholen.
- Halte 3: natuurgebied de natte Parel +
- halte 4: opvang teveel aan water -> wordt verwerkt tot....

- Halte 5: grond beschikbaar voor projecten van scholen waspik
- halte 6: Voedselbos Waspik. Voorbeeld permacultuur. educatie, delen, zorgen voor moeder aarde. Belangrijke visie & missie!
- halte 7: Voedselbank perceel
- halte 8: idee nr 5 duurzaamheidsprijs
- halte 9: "restproduct uit industrie wordt omgezet tot....."
- halte 10: plukstrook Sprang-Capelle
- halte 11: woonproject; duurzame natuurwoning / tiny house /
- halte 12: natuurcamping
- halte 13:.....
- halte 14:.....
- etc, etc

"Lokale smaken" & "Heel Waalwijk bakt"

Wat wordt er in onze gemeente gemaakt en staat eigenlijk helemaal nog niet op de kaart?

Wordt het voedsel dat in onze omgeving verbouwd wordt ook lokaal geconsumeerd?

Producten die met liefde en aandacht gemaakt worden ook door onze inwoners gewaardeerd? Hoeveel mensen moeten er dagelijks ver reizen en is dat nodig? Ik heb geen idee hoe deze cijfers zijn, maar ben er benieuwd naar, en ook of dit te creatief om te vormen is.

wellicht wel een idee om ondernemers in the picture te krijgen en te stimuleren dat horeca meer samenwerkt met lokale producenten.

Een festival met lokale "haute cuisine" waarin ook de entourage, meubels, kleding etc zoveel mogelijk lokaal is. Met een wedstrijd: "Heel Waalwijk bakt" waarin hobby of chefkok natuurlijk een product uit de gemeente moet gebruiken.

"The green battle"

Een leuke inspirerende wedstrijd tussen de scholen. Elke school die mee wil doen mag 2 opdrachten bedenken. Al deze opdrachten samen vormen de opdrachten voor de scholen die meedoen. (bijvoorbeeld: "bedenk een goede toepassing voor het plastic wat in 1 maand op school weggegooid wordt)

"Duurzaamheidspleinen"

Per wijk bepaalde dingen collectief beheren (bijv kippen, waterpomp, stroom, zonnepanelen, delen van bepaalde machines, gereedschappen etc, inzamelen van recycle materiaal). Hier moeten natuurlijk wel mensen toe bereid zijn dit te beheren, onderhouden en omarmen, dus wellicht iets om dit te doen op plekken waar er

draagkracht is. Het kan ook ouderen in die wijk een functie geven waardoor er minder isolement is.

"De Waalwijkse donuts"

Industrie stimuleren zich te laten inspireren naar het model van de "donut economie" door Kate Raworth. Een documentaire van Tegenlicht die mij en anderen in mijn omgeving echt wel nieuwe inzichten heeft gegeven. Hier is lang niet iedereen aan toe, maar erg mooi vind ik. Hoe kunnen we meer circulair ondernemen in gemeente Waalwijk? Hoeveel "kringlopen" krijgen wij binnen onze gemeente gesloten? Dit kan uitgroeien tot zo'n succes dat anderen het voorbeeld graag volgen.

Markten zijn inefficiënt en groei is niet alles zaligmakend: tijd voor een nieuw economisch model.

Hoera, de economie groeit weer! We zijn flink aan het shoppen geslagen na de

stijging van onze koopkracht. Maar de CO2-uitstoot en de ongelijkheid stijgen helaas

net zo hard. Wat is hier aan te doen? De Britse econoom Kate Raworth gebruikt een

krachtig beeld voor een nieuwe circulaire economie: de donut. Onze economische

activiteiten zouden niet uit de bocht moeten vliegen, maar groeien binnen grenzen, in

een ideale cirkel.

"Binnenstebuiten"

Dit programma laat op verschillende vlakken duurzame initiatieven zien (wonen, werken, koken, natuurgebieden etc) Er zijn in de uitzendingen ook al best wat plekken bij ons in de buurt bezocht. wellicht iets daar een mooie compilatie van te maken of een programma te maken in "binnenstebuitenstyle"

"duurzaam wonen loket" & "duurzame kern"

Mijn vriend; had ook een goede bijdrage vond ik. Het houdt hem regelmatig bezig hoe mensen duurzamer kunnen wonen. Niet voor iedereen is het weggelegd je huis volledig te verduurzamen of een nieuw duurzaam huis neer te zetten. Daarbij zal er in de toekomst ook een groot aantal huizen beschikbaar komen die misschien wel te groot zijn voor kleine gezinnen, en makkelijk op te delen zijn tot een huis voor meerdere gebruikers. Of heb je een groot huis, kun je misschien een gedeelte verduurzamen (waar je in de winter het

meest bent) zodat je niet je hele huis op de schop hoeft te nemen (wij noemen dit dan aan onze keukentafel: "een duurzame kern")

Veel mensen willen aan de slag, maar kunnen financieel niet, of zien hun mogelijkheden niet. Het zou heel goed zijn als er gespecialiseerde hulp kan zijn van mensen die het totaalbeeld voor jou woning / gezin / manier van leven mee op kunnen maken. Nu ben je zelf vaak bezig met isoleren van je muren, dan weer panelen, terwijl een totaalplan misschien veel positiever uit kan pakken in alle opzichten. Duurzaam maatwerk dus! Aangezien dit misschien ook wel een aantal wijzigingen op gemeentelijk niveau vergt, is het goed dat gemeente hierin een rol speelt om de touwtjes in handen te houden.

"Biodiversiteit"

door oa koolmezenkasten plaatsen zoals gemeente Den Bosch en Sint-Michielsgestel.

Ik werk op een houtwerkplaats en het is werkelijk overweldigend hoeveel huisjes voor koolmezen we aan het maken zijn om op een natuurlijke manier de processierups te bestrijden. Hopelijk huizen meer koolmezen op de plekken waar de rups zit, en eten ze vroeg in het jaar hun buikjes vol. Menig eikenboom wordt nu behangen met een koolmezen huisje. Dat is uiteraard niet voldoende, wil de biodiversiteit weer in balans willen komen zal dat van veel meer afhankelijk zijn. Het is alleen heel jammer dat niet veel mensen zich daar meer bewust van zijn. Stimulatie van inheemse planten, iets meer wildgroei, plekken bij mensen in de tuin of in parken waar de beestjes kunnen rommelen, overnachten, overwinteren, schuilen, spelen, eten, maar ook meer nuttige beplanting en bloemenzones, ander maaibeleid. Het is best jammer dat er niet meer eetbaars is voor mens en natuur in onze parken en perken.

- gemeente Den Bosch heeft honderden huisjes bij onze werkplaats: InHout besteld, en hangt ze zelf op met hun groenvoorziening.

- gemeente Sint-Michielsgestel wil graag dat inwoners zelf aan het timmeren gaan met elkaar, en per huisje krijgt iemand € 5,- vergoed. Iemand kan bijv wel 20 huisjes hangen in de eikenbomen in die betreffende straat. Burger zoekt contact met de desbetreffende wijkconsulent om het aantal te overleggen.
- op steeds meer plekken zie je plukzones ontstaan, voedselbossen, tuinen met eetbaars wat gedeeld wordt.
- Buiten de waarde voor de natuur is een andere enorm grote waarde de educatie voor kinderen, dat je dichtbij kan laten zien hoe alles groeit en bloeit en een bijzonder evenwicht heeft, waar wij als mens enorm afhankelijk van zijn.

"Duurzame kunst"

Om het thema nog meer in the picture te krijgen zou het misschien ook mooi zijn creatieven uit de gemeente uit te nodigen bepaalde plekken meerwaarde te geven door bijv graffitikunst, recycle-objecten te ontwerpen om zo nog meer het verhaal met woord en beeld te kunnen vertellen. Sommige mensen snappen nog steeds niet waarom het zo belangrijk is dat er bijen zijn...dat vind ik best zorgelijk. (kunstwerk waarin het proces van bestuiving tot langstraatse elstar appel wordt verbeeld bijv)

Dit waren mijn ideeën zo ongeveer, ik weet dat ze lang niet allemaal haalbaar en reëel zijn, maar wellicht komt er iets uit voort!
nogmaals, wil hartstikke graag helpen!
Hoor graag iets terug,

Nu ik het emailadres opzoek, zie ik trouwens dat er al veel meer duurzame initiatieven lopen dan ik dacht...daar wordt ik blij van!

Veel vriendelijke groeten,

Bijlage 7

Opmerkingen op visie, dd maandag 11-november-2019

Commentaar op duurzaamheidsvisie

Geweldig dat er een duurzaamheidsvisie opgesteld wordt in Waalwijk! Het document ziet er gedegen en doordacht uit. Een paar vragen en opmerkingen die mij opkwamen bij het lezen, staan hieronder.

Bladzijde 6

“We vervoeren ons zonder fossiele brandstoffen te gebruiken” en bladzijde 13: “Duurzame Consumptie en Productie (hoofdstuk 5). In 2030 worden duurzame keuzes gemaakt en is Waalwijk klaar voor het elektrificeren van het personenvervoer.”

Elektrische auto's en bussen gebruiken elektriciteit die nog niet voor 100% groen opgewekt wordt, dus ook die gebruiken (weliswaar indirect) ook fossiele brandstoffen. En bij elektrisch rijden heb je tweemaal omzettingsverlies: eenmaal van brandstof naar elektriciteit en eenmaal van elektriciteit naar beweging. Bij een auto op benzine heb je maar eenmaal omzettingsverlies. Een vermindering van het aantal afgelegde kilometers is dus ook van belang net als een vermindering van de maximumsnelheid naar 100 km/uur (die maximumsnelheid dus vooral handhaven op de Maasroute en Eftelingweg!). Goede busverbindingen naar Den Bosch, Tilburg en het industrieterrein zijn ook goede manieren om het totaal verbruik van brandstof te verminderen. Vrij liggende, brede fietspaden en goede bewaakte fietsenstallingen met ruime openingstijden verminderen ook het aantal autokilometers per persoon doordat daardoor het fietsverkeer toe zal nemen. Stoplichten en kruispunten fietsvriendelijker inrichten. Voorbeeld: als je van het halve zolenpad naar de Wilhelminastraat wilt, moet je altijd onderaan de heuvel vol op de rem om op de knop te kunnen drukken, dat stoplicht is anders nooit groen. En dan moet je oppassen voor de auto's die van links komen want die hebben dan ook groen. Of zou je als fietser nog een keer moeten stoppen aan de overkant om daarna pas de Wilhelminastraat in te mogen? Er zijn diverse plaatsen in Waalwijk waar je met de fiets twee keer moet stoppen om linksaf te kunnen, terwijl auto's in een keer door mogen. In Enschede bijvoorbeeld zijn alle fietsstoplichten op een kruispunt tegelijkertijd groen, zodat je in één keer overal heen kunt. Reserveerbare leenfietsen bij busstation, zodat je zeker weet dat je op de fiets naar het industrieterrein kunt voor je werk.

Bladzijde 10: “leisure” – wordt hier mee vrijetijdsbesteding bedoeld?

Bladzijde 15: een “diepe”, een “grote” of een goed gevulde portemonnee?

Bladzijde 15 “Voor meer informatie wordt verwezen naar rapportage van TELOS, Duurzaamheidsbenchmark Waalwijk, 19 november 2018.” Staat deze rapportage op de site van de gemeente Waalwijk zodat iedere inwoner dit document kan lezen?

Bladzijde 17 **Energiezuinige openbare verlichting**

“Bij nieuwe aanleg of vervanging van openbare verlichting, passen we standaard energiezuinige verlichting, zoals ledverlichting, toe zodat voldaan wordt aan het SER Energieakkoord.”

Ledverlichting kan 's nachts na 11 uur op halve aantal – scheelt stroom en scheelt lichtverontreiniging. Bij de oude verlichting ging de helft uit na 11 uur en dat was prima, nu met die nieuwe led blijft het de hele nacht aan (en heb ik dus lichtdichte gordijnen moeten organiseren).

Bladzijde 17 “We staan aan de vooravond van een grote ‘verbouwing’. We moeten onze huizen en gebouwen, vaak matig geïsoleerd en vrijwel allemaal verwarmd door aardgas transformeren in goed Petra Overbeek 11-november-2019 Pagina 2 van 4 geïsoleerde woningen en gebouwen.” Idee: infraroodcamera's uitlenen (tegen borg) aan inwoners, zodat je zelf kan zien waar je huis het meeste warmte verliest. Of acties organiseren waarbij een deskundige met infraroodcamera opnamen maakt van huizen van mensen die dat willen. En uitlenen van stroomverbruikmeters.

Energieverbruik gemeente in openbare gebouwen en scholen: overal de thermostaat op maximaal 20 graden, warmer is niet nodig zolang er truien en hemden bestaan. Wel tochtstromen in de gaten houden – die veroorzaken een lage gevoelstemperatuur. Winkels verbieden om te koelen of stoken voor de buitenlucht: geen terrasverwarmers en geen open winkeldeuren toestaan of deze zaken een belastingvoordeel geven. Voor de lange termijn ook onderzoek doen naar het winnen van energie uit het stromen van de Maas – in samenwerking met de TU Eindhoven bijvoorbeeld.

Bladzijde 18 “warmtenet”. Het blijkt noodzakelijk om garanties inbouwen dat mensen niet te veel betalen voor stadsverwarming - zie <https://www.duurzaamnieuws.nl/stadswarmte-te-duur-door-koppeling-gasprijs/>

Bladzijde 21: “Initiatieven om tuinen te vergroenen en water in, op of onder de woning langer vast te houden worden gefaciliteerd.” Idee: spaaractie voor regentonnen opzetten in samenwerking met de lokale supermarkten. Regentonnen ook kleiner en in andere vormen voor mensen met een kleine tuin. En/of spaaracties voor gevelbedekkende

planten zoals klimop. Assistentie verlenen bij vergunningen om openbare stoeptegels te vervangen door plantvakken.

Bladzijde 23: **“De aan de raad voorgestelde ambitie voor 2021 is gemiddeld 45 kilogram restafval per persoon per jaar.”**

Restafval: Waalwijk zit al op het landelijk streven van 92 kilo per inwoner restafval, dus naar 45 kilo doorgaan is erg ambitieus – Volkskrant 28 oktober 2019

“Nu gooit elke Nederlander per week 4 kilo ongescheiden huishoudelijk afval weg. Dit aantal kan omlaag als gemeenten het voor de burger makkelijker maken om afval te scheiden.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/afval/huishoudelijk-afval> “

Belangrijk om uit te zoeken waar in Waalwijk te weinig gescheiden wordt, dit kan aan de hand van de gegevens over de hoeveelheid restafval per persoon te vergelijken met het aantal inwoners op dat adres. In die buurt kan men dan extra aandacht besteden aan het belang van scheiding. NB: flatbewoners hebben vaak te weinig ruimte om 10 of meer verschillende afvalbakken neer te zetten!!! (glas, papier, gft, rest, pmd, elektronisch afval, hard plastic, metaal, piepschuim, chemisch afval).

Grijze container voor restafval veranderen in container voor pmd, restafval in losse, dure vuilniszakken (net als in Zwitserland).

De milieustraat ook een avond in de week openstellen geeft meer mensen de kans om hun afval gescheiden in te leveren. Desnoods in ruil daarvoor een of twee dagdelen minder open zijn. Aan de hand van de betalingen moet uit te zoeken zijn wat de minst drukke dagdelen zijn op de milieustraat!

Ook zinvol: landelijk streven naar symbolen op verpakkingen:

Gekleurde vuilnisbakjes: geel voor plastic, grijs voor rest, groen voor gft, wit voor papier, blauw voor glas, zwart voor metaal of een andere kleurcodering – als het maar landelijk hetzelfde is. Dan weten ook mensen die niet veel lezen in welke bak of zak iets terecht moet komen. (Maak het simpel)

Bij de halfjaarlijkse afrekening de hoeveelheid restafval vergelijken met de gemiddelde Waalwijker en / of het landelijk gemiddelde met een lachend, een neutraal dan wel een sip gezichtje, zoals bij snelheidsmetingen. (Maak het leuk).

Lachende gezichtjes kunnen ook bij gas/licht/water verbruik.

Bladzijde 23:

“De komende jaren blijven we ons inzetten op het voorkomen van zwerfafval door vanuit het onderhoud van de openbare ruimte actief in te zetten op het verwijderen ervan.”

Je voorkomt zwerfafval niet door het snel te verwijderen, dat blijft dweilen met de kraan open. Voorkomen kan door bijvoorbeeld carnavalsverenigingen een vat bier aan te bieden als ze in de optocht geen serpentes, snoep en confetti e.d. op straat gooien. Of door kinderen mee te laten helpen op “clean-up day” (of een soortelijke activiteit van hun eigen

school) en ze dan een “diploma” te geven met daarop de tijden dat het duurt voordat afval verteerd in de natuur en een gratis toegangskaartje voor het Olympiabad. Buiten oplaten van ballonnen en vuurwerk verbieden (alleen centraal vuurwerk).

Zappers vest geven met tekst erop: “liever geld voor zorg dan voor opruimen van zwerfvuil”

Of iets dergelijks. Deze tekst ook op bushokjes, prullenbakken et cetera plakken. Of de tekst “Vrijwilliger” – dat mensen zien dat we geen betaalde gemeenteambtenaren zijn. “belangrijke doelgroep, de jongeren”. Het zijn niet alleen de jongeren die zwerfafval op straat gooien, ouderen doen het ook! En die geven het voorbeeld aan de jongeren.

Bladzijde 24: **snelfietsroute naar den Bosch**: daarvoor moet je niet de bestaande spoorbrug bij Drunen opofferen!

Bladzijde 27: **“De gerealiseerde energiebesparing en afvalreductie communiceren we frequent, goed zichtbaar, beeldend en op plaatsen waar veel mensen komen.”**

Komt er een overzichtsbord met de resultaten van de laatste maand op het plein voor het oude gemeentehuis?

Bladzijde 36 **“bijv. 1,5 meter aan parkeernorm. In de toekomst kunnen we wellicht 1,1 meter hanteren.** Met “ Een auto past toch niet in 1,1 meter in de lengte? Of in 1,1 m2? Of is hier 1,1 auto per woning bedoeld?

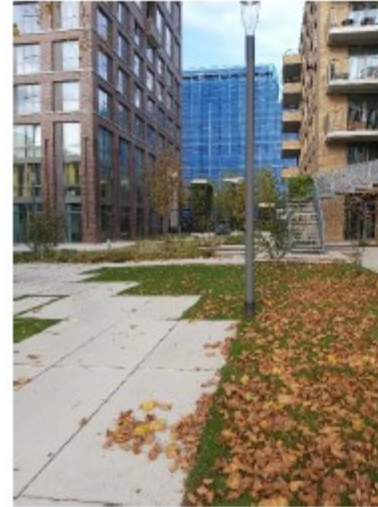
Voortgangsrapportage: Cijfers presenteren over het huidige energie verbruik in Waalwijk – hoeveel daarvan is van huishoudens met aantal huishoudens erbij, hoeveel van bedrijven, hoeveel van buurthuizen, scholen, openbare verlichting et cetera en dan jaarlijks rapporteren over de toe- of afname van het verbruik. Petra Overbeek 11-november-2019 Pagina 4 van 4

Plein bij de Leest:

- Wadi
- Fruitbomen
- Moestuin voor bewoners flat?
- Hondenuitlaatveldje?
- Bankje (niet onder de fruitbomen!) met afvalbak en sigarettenpeukentegel
- Picknickbank
- Watertappunt
- Sigarettenpeukentegel bij in/uitgang Leest
- Looppad van busstation/parkeerplaats naar Unnaplein (anders komen er olifantenpaadjes). Huidige looppaden registreren met camera of krijt op de tegels – waar het krijt weg is, werd gelopen.

- Wordt de jeu de Boule baan gebruikt? Zo niet, opheffen of wadi van maken.
- Flatbewoners betrekken bij het ontwerp!!!!

Leuk voorbeeld van plein: Strijp in Eindhoven. Let ook op de hoge zuilen met planten en de grote boom, geeft een mooi driedimensionaal effect.

Bijlage 8 Natuur-inclusieve woonwijk

Deze natuurinclusieve woonwijk krijgt een voedselbos en tiny houses

Geplaatst door [Wyke Potjer](#) | 5 november 2019 | [Wonen](#)

Deze week kwam ik een voor mij nieuw begrip tegen: [natuurinclusief bouwen](#). Het is een term, die vooral overheid en projectontwikkelaars lijken te gebruiken, maar goed: het dekt de lading wel. Het is niet alleen bouwen met respect voor de natuur (nogal een dingetje de laatste tijd, met [het stikstof debacle](#)), maar het is een manier van bouwen die zelfs bijdraagt aan de biodiversiteit. Zo las ik over een nieuwe natuurinclusieve woonwijk in Olst (Overijssel). Hier is niet alleen ruimte voor de natuur, maar ook voor tiny houses en woongroepen, om maar wat te noemen

Natuurinclusieve woonwijk

Aan de rand van Olst komt op een stuk land van 3,5 hectare een bijzondere nieuwe woonwijk. Bestaande oude paden en bomen behouden hier gewoon hun plek. Ook wordt

er ruim baan gemaakt voor de vogels, steenuilen, bosmuizen en egels die al in het gebied wonen. Zo blijft er veel ruimte voor groen en komen er nestkasten.

Tiny houses en vrijstaande villa's

Olstergaard is samen met de toekomstige bewoners ontworpen door SVP architectuur en stedenbouw, adviesbureau Haver Droeze en Ecogroen. Alle huizen worden energieneutraal (uiteraard zonder gasaansluiting) en zoveel mogelijk circulair gebouwd. Dus met gerecyclede materialen, die na eventuele sloop gewoon weer hergebruikt kunnen worden. Verder is de diversiteit aan woningen groot. Zo willen sommige bewoners een [tiny house](#), terwijl anderen juist weer een ruime, vrijstaande woning willen. Er zijn ook twee groepen van acht personen, die een [woongemeenschap](#) willen vormen en ruimte gereserveerd voor huurwoningen.

Veldbloemen en een voedselbos

Vorige week was de presentatie van het definitieve plan voor deze wijk waar zelf mensen uit Groningen en Utrecht op af kwamen, zo is te lezen in [De Stentor](#). "Het is supermooi dat er in dit plan zoveel afwisseling is en dat er is gedacht aan veldbloemen en een [voedselbos](#). Echt een mooi concept", zegt één van de belangstellenden tegen de krant. "We willen zelfvoorzienend zijn en ik vind het belangrijk dat er een soort community-gevoel ontstaat tussen de bewoners," zegt zijn vriendin. De kans is groot dat ze voor een kavel in deze natuurinclusieve wijk gaan.

Ken jij nog meer voorbeelden van dit soort natuurinclusieve woonprojecten? Laat het ons weten door hieronder een reactie achter te laten.

[Wyke Potjer](#)